

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 1 • 2020 • 84. årgang

TEMA: Reise

Fire rektorer om reising side 5
10 tips til Interrail side 14
Lærte norsk på folkehøgskole side 28

Alltid på reise

Det er ingen stor hemmelighet at vi reiser mye i folkehøgskolen. Det er heller ingen hemmelighet at mange stiller noen kritiske spørsmål til vår reisevirksomhet. Mye av kritikken kommer også innenfra, fra de ansatte selv. Vi har en levende debatt om reisemål og reisedøgn, kulturmøter og dannelse, klima og reisemåter, og det alltid aktuelle behovet for å være attraktiv overfor mulige søkere til skolene våre. Ikke lett, men disse diskusjonene gjør oss mer bevisste. Bra! Klimadebatten peker likevel i retning av at vi bør kutte ned på klimafiendtlig reisevirksomhet.

Men reise handler ikke bare om klima. Det viktigste med våre reiser er forandringen som har skjedd med oss når vi kommer hjem igjen. «Den sanne oppdagelsesreise består ikke i å finne nye landskaper, men å se med nye øyne.» (Marcel Proust) Alle våre reiser må være godt begrunnet. Om de går til nærmiljøet, til steder i Norge, eller om de går til steder langt vekk, må de inneholde god folkehøgskole med dannelse som viktig ingrediens. Folkehøgskole er egentlig alltid å være på reise, selv når vi er på skolen. Vi reiser i eget liv og andres liv slik at vi vokser som mennesker.

I dette nummeret kan du lese fire gode refleksjoner om reise fra fire rektorer. Det er verdt å merke seg hvor nyansert og gjennomtenkt disse svarer. Dannelse står høyt også i flere andre artikler om reise. Les også tipsene til Interrail fra elevene ved Hurdal Verk folkehøgskole.

Men vi skriver ikke bare om reising. Historien om Kamal er inspirerende og sterk. Dette er folkehøgskole på sitt beste.

Så er jeg glad for å ønske velkommen to nye spaltister. Forfatter Victoria Bø overtar spalten «Steg fra siden», og inspektør Øystein Vegge på Sunnmøre folkehøgskole får fritt spillerom i spalten «VEGGE mellom». Vi gleder oss til å lese disse to framover. Hvis noen skulle ha savnet kryssord, er det bare å si at nå blir det også det i *steg*.

God lesning! •

Salme 139,7-10:

**Hvor skulle jeg gå fra din pust,
hvor kunne jeg flykte fra ditt ansikt?
Stiger jeg opp til himmelen, er du der,
legger jeg meg i dødsriket, er du der.
Tar jeg soloppgangens vinger
og slår meg ned der havet ender,
da fører din hånd meg også der,
din høyre hånd holder meg fast.**

Tom Arne, redaktør steg

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole

Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo

Telefon: 22 47 43 00

E-post: nkf@ikf.no

NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:

steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten

tom.arne@sagavoll.no

Telefon: 91 57 11 57

Journalist: Marit Asheim

Redaksjonsråd:

Tom Arne Møllerbråten

Marit Asheim

Andreas Melberg

Sture Vareide, Rønningen

Ruth Silje Boklund, Stavern

Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design

Trykkeri: 07 Media AS

Forside illustrasjon: Karoline Holhjem

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)

Gunnar Birkeland, (leder NKF)

Geir Ertzgaard, Solborg

Ånen Tveit, Alta

Ingrid Rødset, Ålesund

Janne M. Severinsen, Sagavoll

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)

Kjell Konstali, Solborg (leder)

Erling Helland, Bakketun

Gunnar Birkeland, (leder NKF)

Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord

Tor Inge Askeland, Kristiansand

Sekretariat

Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no

Marit Asheim, informasjonsrådgiver, marit@ikf.no

Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no

Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no

Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no

Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no

Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no

Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

18 Erfaringsutveksling mellom Ulsteinvik og Tanzania

20 Hva gjør vi med dannelsesreisene når vi ikke lenger skal reise?

22 Et år for alle?

26 Aktuelt: Om å bli bedre

28 Portrettet: – Folkehøgskole er en fantastisk mulighet som ny i Norge

32 Statsrådskryst og statsrådsrifte

34 Globalvettreglene – et verktøy for dialog

36 Steg fra siden: Om å skape

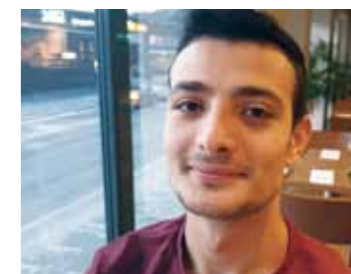

4 Irriterende opptatt av folkehøgskole

5 Hvorfor reiser vi i folkehøgskolen?

10 Et glimt fra praksis ved Grenland folkehøgskole

14 Våre 10 beste tips til å reise på Interrail gjennom Europa

38 Manus til morgensamling

40 VEGGE mellom: «Synliggjøringskravet»

42 Estetikk og verdighet

45 Kryssord

46 Reise for å forandre

Irriterende opptatt av folkehøgskole

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKf og IKF

Jeg har prøvd å slutte, til og med sluttet i en periode. Jobbet med meg selv og fysisk flyttet langt vekk for å unngå kontakt. Fått nye venner fra andre miljøer. Men likevel, jeg er og blir irriterende opptatt av folkehøgskole og greier ikke annet enn å jobbe med det. Jeg har forsonet meg med situasjonen, men undrer meg på hvorfor jeg har denne fasinasjonen?

At det ikke er et klart svar, er egentlig grunnen. Skoleslagets mange sider gjør at det rommer en bredde jeg ikke blir ferdig med.

Skolen som gjør alle til vinnere

Vi kan bruke hele året på å lete etter hva eleven kan. Det er ingen formelle krav til at vi skal formidle det ene eller det andre. Allmenndanning har bredde og dybde. Dermed er vi fri til å bruke tid rettet mot hver enkelt elev sine supre egenskaper. Pusse dem. La dem skinne i fellesskapet!

Skolen som kan snakke om Trump

Dersom det skjer noe i samfunnet, enten det er lite eller stort, kan vi kaste alle planer, legge skia på hylla eller manus i skuffen. Vi tar saken. Om det er Trump som vinner valget, nasjonalismens fremmarsj i Polen eller gjenombrudd for demokrati i Etiopia. Vi kan bruke tid på samfunnet!

Skolen der jeg kan være kristen

Elever og lærere har svært ulike livssyn på folkehøgskolene i Norge. Stor respekt! Men

på kristne folkehøgskoler er det en mulighet for at ansatte kan ta med seg sin kristne identitet i møte med elever. På fotballbanen eller på kjøkkenet. For meg en mulighet til å se jobben i en større sammenheng.

Skolen der det er livsglede

Som lærer måtte jeg både klype meg i armen og trampe meg på tærne. For godt til å være sant. På toppen av Gaustablikk med pudersnø, ski på beina, solskinn i ryggen og 20 glade elever omkring. Jeg kunne holde på med aktiviteter som oste av livsglede og med elever som var motivert langt ut over pensum og karakterer. Dagene var fylt med livsglede.

Skolen som rommer bunnløs sorg

Vi møter elever som har mistet eller mister sine nærmeste. Elever som blir dumpet av din utkårede. Forskjellene er store, men opplevd fortvilelse og sorg der og da rammer brutalt. Vi som personale kan være der sammen med eleven, og som stort fellesskap kan vi være der for hverandre. Ikke som terapeuter med profesjonen på plass, men som enkeltmennesker med store hjerter. Vi hjelper!

Skolen som leter etter nytt landskap

Hva er viktigst nå? Alltid tidsaktuell og villig til endring. I perioder veldig, og fremdeles litt, opptatt av at elever skal få teste fag. I dag mer rettet mot et pusterom etter en skolehverdag og ungdomstid med store krav og forventninger. Endringer er mulig for folkehøgskolen. Vi er fri og kan snu oss, lete etter hva som er av verdi for både eleven og samfunnet. Hva som kommer av behov og trender neste tiår.

Skolen med fellesskapet

Ikke noe sted har jeg opplevd et sterkere arbeidsfellesskap enn i folkehøgskolen. Dette er ingen fasit, og opplevelsene kan sikkert være ulike, men potensialet ligger der. Folk jeg jobber med brenner for å bygge mennesker og hverandre. Møtene med elevene, med kollegaer, det har satt dype, sterke og varige spor. Fellesskap som varer. Flaks, sier noen jeg møte. Folkehøgskole, svarer jeg. •

Hvorfor reiser vi i folkehøgskolen?

Vi har gitt fire rektorer utfordringen om å fortelle om reising ved sin folkehøgskole. Hvorfor reiser vi, og vil vi se like mye reising i folkehøgskolen fremover?

Av Marit Asheim

«Vi må bli flinkere til å tenke helhet når vi snakker om klimautfordringene.»

3. Kan du beskrive hvilke pedagogisk krav dere stiller til en god reise ved skolen, eller hva du som rektor tenker er en god reise?

Vi har ikke fastsatt noen formelle krav til reisene våre, men det er viktig at reisene samsvarer med våre verdier. Vi spør elevene hvert år hvilke turer som har gjort mest inntrykk, og det er ofte turene i Finnmark som da trekkes frem, og de turene der de har fått gode møter med andre mennesker og kulturer. I tillegg tenker jeg at reiser/opplegg der elevene må utfordre seg selv og gjerne må gå utenfor sin egen komfortsone, er der dannning virkelig skjer.

4. Hva er din holdning til flyreiser? Bør vi fortsette å fly i folkehøgskolen?

Både ja og nei. Ideelt sett burde vi kanskje det, men dette har mange fasetter! Vi løser ikke klimautfordringene ved at vi slutter å fly. Vi må unngå at dette med flyreiser blir en symbolsak som koster mer enn det smaker. Vi må bli flinkere til å tenke helhet når vi snakker om klimautfordringene. >>

Henning Iversen

Rektor Alta folkehøgskole

1. Hvor reiser dere?

Vi reiser til Finland (tre turer, fellestur + to linjer), Russland (fellestur), Island (to linjer), USA (én linje), Svalbard (to turer, ett valgfag og én linje), Lofoten (ett valgfag) og ellers mange turer i Finnmark og Troms.

2. Hva er de viktigste grunnene til at dere reiser?

På noen av disse reisene får elevene opplevelser, inntrykk, erfaringer og møter som gjør noe med dem og som de tar med seg resten av livet. På andre reiser er det faglige viktigst, og vi reiser dit fordi plassen/området er godt tilrettelagt for aktivitetene til linjen. Det er også viktig å ha reisemål som de unge synes virker spennende og eksotisk.

« Jeg mener likevel at en del skoler bør redusere spesielt de lange flyreisene. Jeg kunne skrevet mye her, men jeg vil trekke frem det én av mine ansatte, Bjørnulf, satte fokus på i en diskusjon om dette: Dersom vi reduserer prisen på skoleåret, så reduserer vi også elevens og vårt klimaavtrykk. Jo dyrere skoleår vi lager for elevene, jo mer øker vi klimaavtrykket. Det gir mening og er lett å forholde seg til.

5. Har du vært på en reise som forandret deg på noen måte?

Gjennom flere reiser til Israel med min tidligere arbeidsplass har jeg fått mange sterke opplevelser og møter med mennesker. Nå, med Alta folkehøgskole, reiser vi til Russland, og der får vi og elevene nære møter med folk og kulturen der. Noe som gjør inntrykk. Familien vår hadde en reise til Uganda i tre uker for noen år tilbake som satte varige spor i voksne og ungdommer. Gjennom disse turene har jeg absolutt forandret meg. Samtidig vil jeg trekke frem at nettopp møter med andre mennesker, både de nære og fjerne, er en veldig viktig del av vår danning og forandring. Slike sterke møter kan du like godt få med naboen din eller eleven din, som på andre siden av kloden. •

Helge Kjøll jr

Rektor Molde folkehøgskole

Hvor reiser dere?

Australia, New Zealand, USA, Brasil, Sri Lanka, Spania og Østerrike/Tyskland (med tog)

1. Hva er de viktigste grunnene til at dere reiser?

Kulturmøte. I en globalisert verden er det viktig at kulturer møtes. Å møte mennesker i andre kulturer er et viktig element i «dannelses-reisen» som et folkehøgskoleår er. En reise gir innsikt og forståelse for hvordan andre lever og tenker. Å reise bidrar til at vi endrer våre perspektiver og utvider horisonten vår. Å oppleve forskjeller i kulturer og måten folk lever på er en kilde til inspirasjon og forebygging av eventuelle fordommer.

Læring. Vi lærer mer om oss selv når vi er på reise. Vi får testet våre grenser i møte med andre kulturer. Vi får ny kunnskap

og vi får utviklet våre språkferdigheter. Vi lærer om andre land sine matkulturer, og vi blir kjent med andre land sine ulike utfordringer. Å oppleve og dele ting sammen er også et viktig aspekt ved å reise. Reising gir tid til refleksjon, observasjon og ikke minst tid til den gode samtalen. Den dukker ofte opp når vi er ute og reiser.

2. Kan du beskrive hvilke pedagogisk krav dere stiller til en god reise ved skolen, eller hva du som rektor tenker er en god reise?

Våre studieturer skal bygge opp under skolens målsetting og verdigrunnlag. Vi ønsker at Molde folkehøgskole skal være en verdibevisst, åpen, aktuell, dynamisk og nyskapende skole. Skolen skal gi gode og oppdaterte faglige og sosialpedagogiske tilbud. Det skal være attraktivt, utviklende og lærerikt å være elev ved skolen. Et av elementene i at vi gir allmenndannende opplæring, er å være med på en studietur. Hos oss utgjør denne studieturen fra 14 til 21 dager av et skoleår på 190 dager. Å se ut og bli kjent med andre kulturer er for oss et viktig aspekt ved allmenn-

«Reising gir tid til refleksjon, observasjon og ikke minst tid til den gode samtalen. Den dukker ofte opp når vi er ute og reiser.»

danningen. Vi har også et mål om å inspirere til å ta ansvar. En studietur er med å bidra til dette. I Brasil har vi f.eks. i 10 år støttet et humanitært prosjekt i samarbeid med Kirkens Nødhjelp og deres søsterorganisasjon i Brasil, Diaconia. I Sri Lanka støtter vi driften av og besøker et barnehjem, og vi arrangerer vår egen strandryddedag. Som veiledningsskole ser vi også de opplevelsene og erfaringene man sitter igjen med etter en studietur kan knyttes både til lengde, bredde og dybdeperspektivet i 3D-veiledningsmetodikken.

Å planlegge, gjennomføre og evaluere en studietur er for oss et viktig pedagogisk arbeid. Vi har utarbeidet heftet *Rutiner ved studietur til utlandet* og en egen reiseperm. Alle er forpliktet på å følge retningslinjene for studieturer som ligger i dette heftet. I planleggingsfasen er det fokus på å utarbeide et så godt og detaljert program som mulig for studieturen. Elevene skal være med i denne prosessen. I dette programmet kommer blant annet målsettingen for studieturen fram. Vi sier også at de som skal planlegge en studietur, må gjøre seg godt kjent med boken *Reisens pedagogikk*. Et annet viktig element ved studieturene våre er å ivareta sikkerheten til elever og personale under hele turen. Dette er detaljert beskrevet i vårt hefte *Rutiner ved studieturer til utlandet*. Vi har, som mange andre skoler, egen avtale med Sjømannskirken, og vi har alltid med to lærere/ledere på hver tur. Etter at turen er gjennomført, skal det innen 14 dager bli gjennomført en evaluering av studieturen. Både elever og personale deltar i denne evalueringen. Evalueringen blir også sendt til skolens ledelse. Skolens ledelse går samlet jenn-

om alle evalueringene i forbindelse med en pedagogisk planleggingsøkt. På denne måten kvalitetssikrer vi og utvikler våre studieturer.

3. Hva er din holdning til flyreiser?

Bør vi fortsette å fly i folkehøgskolen?

Molde folkehøgskole har gjennom flere år hatt fokus på miljø og bærekraftig utvikling. Vi deler derfor de nasjonale og internasjonale målene om reduksjon av klimagassutslippene. Folkehøgskoleorganisasjonene har også satt i gang et svært viktig miljøprosjekt med et eget bærekraftvedtak. Jeg mener at vi på bakgrunn av dette bør arbeide for å redusere antall flyreiser. Ved Molde folkehøgskole har vi satt et tak på én tur med fly til utlandet. Vår felles skoletur blir gjennomført med buss. Alt er prosess, så fra neste skoleår vil linjen Freeride/Canada endre navn til Freeride/POW. Dette betyr at denne klassen på sin studietur vil reise med tog og buss til ulike skidestinasjoner i Europa. Vi har også med denne endringen fått til et samarbeid med miljøorganisasjonen POW (Protect Our Winters). Fra høsten 2020 starter vi også opp en linje, Friluftsliv/Ekspedisjon/Norge, som ikke har studietur til utlandet.

Når våre elever har fått være med på en godt planlagt studietur til utlandet, utfordrer vi også elevene på om de må reise flere turer med fly til utlandet. Vi har tro på at den gode dialog rundt dette temaet kan bidra til totalt sett redusert flytrafikk. Jeg kan ikke se at det er realistisk eller praktisk mulig å kutte ut all flyving i folkehøgskolen. Kanskje folkehøgskoler som gir mulighet til to studieturer til utlandet kan vurdere om det er mulig å redusere dette ned til en?

I kampen for et mer bærekraftig miljø

må vi også ha tro på forskning innenfor miljøteknologi. Det skjer bl.a. viktige framskritt innen flytrafikken med tanke på miljø og bærekraft. Svært spennende er det å følge forskningen rundt elektrifisering av flytrafikken. Det grønne skiftet har utvilsomt kommet for å bli.

4. Har du vært på en reise som forandret deg på noen måte?

Jeg har gjennom både jobb og privat vært heldig å ha fått besøke mange land i verden. Et av besøkene som gjorde sterkt inntrykk, var min første tur til Sør-Afrika. Å møte folket i et land med en så sterk historie gjorde et helt spesielt inntrykk på meg. Jeg glemmer aldri turen over til fangeøya Robben Island og omvisningen av en av de som i flere år satt som fange på øya. Det var en sterk fortelling om at mange har betalt en svært høy pris for å oppleve frihet og demokrati.

Å besøke vårt humanitære prosjekt i et av slumområdene i byen Fortaleza har også gjort et sterkt inntrykk på meg. Det har også vært utrolig flott å se og oppleve at midlene vi gjennom 10 år har samlet inn har betydd en forskjell for mange ungdommer i Fortaleza.

Vi må derfor ut i verden for å se, forstå og kjenne på egen kropp fattigdommen og urettferdigheten mange av våre medmennesker lever under. Dette gir et sterkt insitament til engasjement og aktiv handling for en mer rettferdig verden. •

« Sven Wågen Sæther

Rektor Ålesund folkehøgskole

1. Hvor reiser dere?

2. Hva er de viktigste grunnene til at dere reiser?

Viktige reiser!

Ålesund folkehøgskole ble reiseskolen i 2003. Siden da har vi smidd på språket rundt reisene våre og hva vi legger i å være reiseskolen. Vi ser hele året som ei reise; basert på livsgledde skal det være en indre personlig reise, en sosial reise og en reise ut i verden – ut i det ukjente.

Som del av denne årsreisa har vi turer. Korte og lange. Ved Ålesund folkehøgskole går fellesturene ved oppstart lokalt i nærområdet, til fots, på sykkel og med busser. På et vis er fokus å bli kjent med oss selv og med hverandre. Så utvider vi radien og sender ei gruppe på Pilegrimsvandring til Nidaros, den andre gruppa på Nord-vestlandstur.

Etter dette er vi klar for det første store prosjektet ut i det ukjente; felles-turen til Israel/Vestbredden eller Sør-Norge. Begge disse alternativene legger

vekt på å utforske noe vi ikke kjenner fra før og få til kulturmøter – menneskemøter. Når vi reiser skal det være viktige reiser. Viktige reiser er de reisene som fører til bevisste elever som tar langsiktig forvalteransvar.

Den neste delen av årsreisa ut i det ukjente, er musikalperioden. Den foregår ved skolen, men er for noen en reise lengre enn mange andre turer. Ut av komforsona. Man blir kjent med seg selv, med de andre og med et stort fagfelt.

Så er det dagligliv. Forme de gode rutinene. Finne livsgleden i det nære. Utforske faginput gjennom valgfag og reisemålslinjene.

Vinterferien passerer og først da er det klart for det som lett blir oppfattet som hovedsaken i reiseskolen – de lange reisene. Nå har reisemålslinjene gjennomarbeidet de lange reisene nok til at elevene er kvalifisert til å ta imot alt som skal erfares gjennom nær fire uker på tur sammen. Alle tre delene av læringsvisjonen vår møtes i den lange reisen; elevene får en indre personlig reise, en sosial reise og en reise ut i det ukjente. Årets elever har sammen med sin reisemålslærer utformet turer i Europa, Kenya/Tanzania, Peru/Bolivia, New Zealand, to ulike reiser i Australia og tilrettelagt linje drar til Island og Spania.

Årsreisa vår avsluttes med oppsummering, den gode hverdagen og turer i nærområdet vårt. Ble årsreisa viktig for elevene? År etter år svarer elevene JA til helheten i dette. Det hindrer oss ikke fra å gå selvkritisk gjennom hver enkelt tur og reise for å se om disse aktivitetene er viktige. Gir de tilbake det de skal?

3. Kan du beskrive hvilke pedagogisk krav dere stiller til en god reise ved skolen, eller hva du som rektor tenker er en god reise?

Vårt krav til gode reiser er altså at de skal være viktige. Så viktige at de kan forklare miljøavtrykket de setter. Når reisene – korte eller lange – nært eller fjernt – er viktige hos elevene, da har det skjedd noe som bringer verden litt tettere sammen og fører til at elevene blir bedre forvaltere av kloden. Verden behøver mennesker i alle land som forstår hverandre. Et år ved reiseskolen bidrar til dette. At vi holder på med viktige reiser har vi summert i uttrykket «En reise for livet».

4. Hva er din holdning til flyreiser?

Bør vi fortsette å fly i folkehøgskolen?

Av og til må vi fly for å gjennomføre viktige reiser. Vi flyr svært lite i folkehøgskolen. Hos oss er det fra 2-4 dager av våre totalt 185 skoledager der elevgrupper benytter fly. Spør bankfolk, universitetsfolk, fiskere, politikere eller folkehøgskolerektorer hvor mange dager i et vanlig år de benytter fly?

5. Har du vært på en reise som forandret deg på noen måte?

Min viktigste reise var nok en Mongolia-reise i 2007. Vi ble invitert til bryllup og dro med hele familien. Vi møtte mennesker. Det handlet om kulturmøter og om relasjoner; både mellom oss i familien som reiste og i forhold til de vi møtte og fikk lære å kjenne. Slikt er livsforandrende. Ville ikke vært denne opplevelsen foruten. •

«Vårt krav til gode reiser er altså at de skal være viktige. Så viktige at de kan forklare miljøavtrykket de setter.»

«Når Grenland folkehøgskole reiser på tur, flytter vi undervisningen til et annet sted, et annet land og en annen kultur.»

Anne Apesland

Rektor Grenland folkehøgskole

1. Hvor reiser dere?

Vi reiser på studietur med linjene til: Sverige, Danmark, England, Skottland, Jordan/Israel, USA, Kenya/Tanzania/Uganda, Filipinene/Australia.

Også har vi felles skoletur til Rauland og Italia, og valgfagstur til Moldova knyttet til vårt solidaritetsprosjekt.

2. Hva er de viktigste grunnene til at dere reiser?

Alle våre turer er integrert i fagtilbudet på linja. De gir innholdet på linja annen dimensjon. Det brukes mye tid på forberedelser, etterarbeid og bearbeiding av turene i undervisningsopplegget.

På vår skoletur til Italia står allmenndanning, folkeopplysning og felles-

skapsbygging på tvers av linjene i fokus. Vi er spesielt glad for at denne turen er en bussreise. Vi kjører non-stop Porsgrunn-Roma. Det kan anbefales!

«På reise lærer vi, utfordres vi og ser oss selv i en global sammenheng. Vi møter kulturer, takler uventede situasjoner, opplever samhörighet og ulikhet. På reise er vi ofte litt annerledes som mennesker enn vi er i hverdagen hjemme. Mer våkne, mer oppmerksomme, mer mottakelige, mer interesserte. Et fantastisk utgangspunkt for læring!» (Morten Serkland)

3. Kan du beskrive hvilke pedagogisk krav dere stiller til en god reise ved skolen, eller hva du som rektor tenker er en god reise?

Når Grenland folkehøgskole reiser på tur, flytter vi undervisningen til et annet sted, et annet land og en annen kultur. Vi tar med oss skolens verdier, identitet og målsetting. I praksis betyr det at vi tar med oss mange

av elementene fra skolehverdagen hjemme. Som for eksempel morgensamling i St. Giles Cathedral, historietime i FN-bygningen, refleksjonsoppgaver i ulike kulturmøter, samtaler rundt et bål med en Masai-høvding, måltidsfellesskap og treninger/treningskamper under andre forhold.

Jeg har i årenes løp vært med på flere turer og gang på gang blitt glad og imponert over grundige, gode og gjennomarbeidede opplegg.

4. Hva er din holdning til flyreiser?

Bør vi fortsette å fly i folkehøgskolen?

Jeg er glad for bærekraftsvedtaket som har kommet, og vi er i gang med å implementere disse i skolehverdagen. Denne tematikken er langt fremme i vår bevissthet. Vi må være endringsvillige på dette feltet og det er nødvendig å se etter nye og andre måter å gjøre ting på enn det vi gjør i dag.

Vi ønsker å bruke Globalvettreglene aktivt opp mot våre reiser.

Jeg tror ikke vi kommer til å slutte å fly i folkehøgskolen. Men vi er i gang med å redusere bruken av fly på våre reiser, og kutter en flyreise fra høsten 2020. Målet er at hver linje kun har en flyreise pr. skoleår.

5. Har du vært på en reise som forandret deg på noen måte?

Jeg synes at flere av våre reiser har forandret meg. Reisene er forskjellige og gir dermed ulike opplevelser og inntrykk. En tur til Italia gir mange visuelle, estetiske og religiøse opplevelser som gjør livet rikere. Det er et møte med grunnleggende pilarer i vår vestlige sivilisasjon. Men jeg vil kanskje spesielt nevne en reise til Moldova, Europas fattigste land, med familiebesøk, suppekjøkken, kjøre nattog fra Romania til Moldova i en trang sovekupe med gode kollegaer, og Operation Christmas Love. Det som nok allikevel gjorde sterkest inntrykk var å møte lokale ansatte i Mission Without Border, og deres respekt og varme i møte med oss og for sine medborgere. Den turen sitter i kroppen ennå. •

Reisens pedagogikk

Et glimt fra praksis ved Grenland folkehøgskole

Fram til begynnelsen av 1980 tallet gikk de fleste reiser i folkehøgskolen til mål i Norge, ofte med turer og opplevelser i nærmiljøet. Noen skoler hadde nok allerede orientert seg litt mot reisemål ute i verden, men det var først på 1980-tallet skoler begynte å reise til internasjonale destinasjoner. Tradisjonelle linjer som håndverk, jordbruk og husstell måtte ofte vike plassen for linjer som var mer reiserelaterte.

Av Morten Serkland, lærer på Grenland folkehøgskole

Lærerne Morten Serkland og Erik Larsen sammen med en ortodoks prest i Aqaba i Jordan.

men reiser husker man ofte i detalj. Derfor kan enkeltepisoder illustrere de mange målene som nås i reisens pedagogikk.

Morgensamling

På reisen som Reiseliv og Backpacker har til Edinburgh, har vi en av våre morgensamlinger i St. Giles Cathedral. I denne vakre skotske hovedkirken er glassmaleriene noe av det flotteste. Her får elevene i oppgave å gå rundt på egen hånd og se på hvert enkelt motiv, finne sitt eget favorittbilde, deretter gå rundt og dele sine tanker i gruppe. Vi blir mer kjent med kirken, vi blir mer kjent med hverandre, vi blir mer kjent med trosfortellingene.

Internasjonal forståelse

Vi er på en skole i Aqaba i Jordan. Denne skolen drives av en kristen, ortodoks kirke, men likevel er mange av elevene og lærerne muslimer. Kristne og muslimer lever tett på hverandre helt fra førskole, og lærer å respektere og sette pris på hverandre som medmennesker. Grenland blir tatt imot med stor entusiasme og glede. Vi møter elever og personalet, snakker med dem og opplever sammen med dem. Vi har lunsj sammen, skoletimer og små ekskursjoner sammen. Internasjonal forståelse og kulturmøter er kjerneord når vi på slutten av dagen snakker om, og bearbeider, våre opplevelser.

Historie

Grenland har i mange år hatt en tur til Oslo i desember. Mye står på planen av ulike kulturopplevelser. De sterkeste inntrykkene er nok likevel morgensamlingen i Akershus slottskirke. Her har stipendiatene ansvar for dagens andakt – en dramatisering av Leo

Australia.

Tolstojs Den gamle skomaker. Kjærlighetens budskap i mektige, gamle omgivelser. Guide og prest forteller oss om norsk historie, slottets historie, og vi får se kongegravene. Her er det mye kunnskap og mange inntrykk på en time!

Urbefolkning

Backpackerne er i Red Center i Australia, et av aboriginernes sentrale områder. Her ligger man under åpen himmel og føler seg liten under de talløse stjernene. De innfødte forteller om naturen, om drømmer, om nærhet og tradisjoner. Dot-art, bilder laget med punkter, ble først tegnet i sand. Hensikten var å vise hvor man kunne finne vann, mat eller hvor man hadde vært på reise. I dag er dot-art en typisk dekorasjonsform. Aboriginere forteller med stolthet, men og med tristhet. Tristhet over «the stolen generation», hvordan de hvite prøvde å gi urbefolkningen vestlige verdier. Stolthet over at så mye av kulturen er bevart. Og mens man hører historiene, skimter man Uluru i det fjerne.

Migrasjon

Verdens folkeslag har vært, og er, i bevegelse. Mennesker flytter med håp om noe nytt og >>

Broder Theodor sammen med elevene.

<< bedre. Flykter fra undertrykkelse og regimer som ikke fungerer. Når Håndball og Reiseliv besøker Ellis Island i New York, aner vi hva begrepet migrasjon innebærer. 12 millioner immigranter kom til Amerika gjennom Ellis Island. Kan hende med mange av de samme drømmene og tankene immigranter har i dag. Hvem var disse som kom? Hvordan hadde de det? Historie oppleves best der den er levd, og vi står der, lukker øynene, og prøver å se for oss EN av dem som kom. Vi bruker noen minutter på å identifisere oss med denne ene, prøver å forstå hvordan han eller hun opplevde dette nye. Hva reiste de fra? Hva kom de til? Læringen tar vi med oss videre, og kan hende forstår vi dagens verden bedre ved å forstå historien bedre.

Et annerledes liv

På vår store avslutningstur til Italia, med buss, gjør vi et stopp i Assisi i Umbria. Der møter vi Broder Theodor, vår danske venn og fransiskanerbroder. Om elevene på forhånd har et bilde av hva en munk er, blir dette bildet kraftig forstyrret i møte med Theodor. Som tidligere dramalærer, danser og baker har denne mannen en unik historie. 40 år gammel fikk han kallet til å komme til Assisi og bli munk. Theodor forteller om kampen

han opplevde, om tilliten til Gud og overgivelsen. Med humor og glimt i øyet spør han elevene om hva de tre knutene i beltet hans symboliserer. Som de gode elevene de er, har de jo lært at dette er symboler på fattigdom, kyskhed og lydighet. Men Theodor har sin egen teori. Knutene står for morgenmat, frokost og middag. Om det er noe som samler brodrene i klosteret er når det er mat å få. Tilbake til alvoret spør han elevene om hvilket løfte de tror er det vanskeligste. Ingen har sagt det rette svaret ennå. Lydigheten er det vanskeligste, sier Theodor. Han tar oss med på en reise inn i et annerledes liv, et liv fylt av forsakelse, men i langt større grad av gleder, mening og styrke.

Ansvar

Botreningslinja på Grenland er viktig, både for elevene som går der og ikke minst for alle de andre elevene. For et fellesskap det kan bli! Botrening reiser, men turer som Gøteborg og Paris blir ofte lærerstyrt. Kanskje noe av det elevene husker best er når de selv får ansvar for en reise. For en viss sum skal de finne reisemåte, overnatting og spisesteder. De lærer seg å bruke søkemotorer for å finne informasjon, og de lærer om demokrati ved å bli enige om reisemål. Vi snakker ikke om lange reiser. Et år er det

Tønsberg, et annet Larvik. Læringen, og gleden, er på topp!

Autentiske opplevelser

Monduli Juu ligger i Tanzania. Her har Action og Bistand en stopp på sin store Afrikareise. På kanten av Rift Valley bor de i telt, og opplever en Masai kultur som er ekte, ikke den turistifiserte som finnes mange andre steder. Identitet er nøkkelord. Hvem er masaiene? Hvem er vi? Hva gjør naturen med oss? Hyener og sjiraffer passerer tett på leiren, og masaiene holder vakt under den stjernede himmelen. Rundt bålet forteller Thomas om sitt ønske om at masaiene skal se og vite om sine rettigheter. Thomas sin far var masaihøvding, og han snakker med autoritet og kunnskap. Hvordan få flere masaijenter til å gå på skole? Hvordan få bort de tidlige giftemålene? Han ønsker ikke at vi skal komme å forandre noe, men at vi skal vite og ta historiene med oss. Ved siden av står kokken. Han slakter en geit og tilbereder middagen. Fargerike, utfordrende, ekte og gode opplevelser.

Å fullføre løpet

Route 66, skolens siste tilskudd i det pedagogiske linjetilbudet, kjører hele Route 66. Fra Chicago til Santa Monica i California. Med seg i sin indre bagasje har de musikk, musikkproduksjon, lys, lyd og kulturarrangementer. Langs Route 66 møter de mangfoldet og bredden i amerikansk kultur. De besøker Clear Lake recording studio i LA, og går på konserter, opplever gospelgudstjenester og natur. Det er noe fascinerende med å reise fra A til Å – fullføre løpet og komme fram dit man har satt seg mål. For en læring for livet.

Bistand

Til Moldova, Europas fattigste land, reiser hver høst rundt 35 elever, og to lærere. Misjon Uten Grenser er vertskap, og elevene kommer ut til ulike prosjekter i byer og på landsbygda. De ser og opplever en fattigdom som er vanskelig å fatte, men samtidig ser

Hele Grenland skole reiser til Italia. Her på Piazza Navona i Roma.

Action og Bistand i Tanzania.

de mye glede, håp, og prosjekter som lykkes. Hjelp til selvhjelp er målet, og familier i prosjektet støttes på vei mot selvstendighet. Elevene får være med å pakke tusenvis av esker med mat og annet nødvendig utstyr, esker som deles ut i førjulstiden. På lokale samfunnshus samles barn og ungdom fra nærmiljøet, og får oppleve forming, ansiktsmaling, konkurranser og leker. Elevene er aktive og engasjerte, samtidig som de mange sterke inntrykkene må bearbeides. Hver

kveld er det debriefing i grupper, der de kan dele sine tanker og følelser. Tærer felles, latter hentes frem, – tristhet og glede hånd i hånd. Livet.

Faglig kompetanse

Fotball linja reiser på trenings- og opplevelsesturer for å utvide kunnskap, og bli enda bedre spillere. Mange har drømt i årevis om å se sitt favorittlag spille, og kanskje blir akkurat den drømmen oppfylt på reise til

Moldova.

England, Tyskland og Spania. Og Hvem får ikke treningslyst på selve St. George's Park, treningsanlegget til det engelske landslaget. Her får elevene ny læring og inspirasjon fra trenere som er knyttet til senteret. Her finnes fasiliteter bare de proffe får oppleve, og så noe Grenlandselever da.

Almenndanning

Alle elevene går fra post til post i Roma. På hver post står lærere og stipendiater. Historier fortelles om Pantheon, Campo di Fiori, Piazza Navona, Ignatius kirken, Capitol og Colosseum. På noen timer opplever hver enkelt et av antikkens verdenssentrum, steder som på så mange måter fremdeles har innflytelse på vår vestlige kultur. Neste dag er tema «Roma – senter for kristendommen», og tidlig formiddag går turen til Peterskirken. Vi vandrer rundt i den mektige katedralen, setter oss ned i bønnekapellet, ber, reflekterer og opplever. Læring for livet – almenndanning.

Konklusjon

Reisens pedagogikk er en helhetlig pedagogikk. På reise lærer vi, utfordres vi og ser oss selv i en global sammenheng. Vi møter kulturer, takler uventede situasjoner, opplever samhørighet og ulikhet. På reise er vi ofte litt annerledes som mennesker enn vi er i hverdagen hjemme. Mer våkne, mer oppmerksomme, mer mottakelige, mer interesserte. Litt av et utgangspunkt for læring! •

Våre 10 beste tips til å reise på interrail gjennom Europa

Interrail har blitt svært populært de siste årene fordi det er en super mulighet til å utforske Europa. Tog er den reisemåten der du får sett aller mest. Her får du våre 10 aller beste tips for turen.

Av **Emilie Mathisen**, elev Hurdal Verk folkehøgskole

Interrail er når man reiser rundt i Europa, men kun med tog. Man kjøper en billett for x antall dager man ønsker å være på farten, og kan reise så mye man vil per reisedøgn. Et reisedøgn starter 00:00, så man må passe på at man ikke reiser mer enn det man har billett for.

For å kjøpe en Interrailbillett må du selv være innbygger i Europa. Du kan reise alene eller sammen med andre. Det er lett å bli kjent med fremmede, og i hvert fall hvis du selv er åpen for det. Linjen Ticket to ride på Hurdal Verk folkehøgskole var på en 12 dagers Interrail-tur gjennom Europa. Vi besøkte åtte land til sammen, og har 10 tips til deg som ønsker å dra på Interrail gjennom Europa.

1. Hvordan planlegge reisen?

Mange tenker kanskje at det å ta interrail litt er sparket er gøy, men det anbefales å plan-

legge litt. Noen tog må du ha reservasjon på for å få komme ombord, og dette opplevde Ticket to Ride-klassen på et av våre tog. Vi skulle ta nattoget fra Hamburg til Wien, men endte opp med å sove på togstasjonen i Hamburg fordi vi ikke fikk komme ombord uten reservasjon. Dette var en opplevelse i seg selv, men hadde kanskje ikke passet for alle.

2. Hvilke land vil vi besøke? (hvordan velge)

Du må tenke godt over hvilken del av Europa du ønsker å utforske. Søk på steder som anbefales av andre og se hva som passer for deg. Hvis du liker å oppleve helt nye steder, er landsbyer det du burde satse på. Liker du shopping og sightseeing er storbyer dit du burde reise. Eller så kan du ha en god blanding av begge. Vær obs på å bruke lengre tid i storbyene, da de tar lang tid å bli kjent med.

Trist å reise til et sted, for så å dra før du har fått opplevd det slik du ønsker. Pinterest er det beste nettstedet for å finne reisemålene som passer for deg, da det er lettere å finne småbyer der enn på google.

3. Hva har du tilgang til med en interrailbillett? (togselskap, land etc)

Du har tilgang på nesten alle togrutene i Europa, men noen nattog og høyhastighetstog tillater det ikke. Land som Frankrike, Belgia og Nederland er ikke veldig glade i store interrail-grupper, så ikke dra dit i større grupper fordi sjansen for at dere ikke får komme inn på toget er litt for stor. Men hvis 5 personer eller færre reiser sammen kan dere reise til alle landene som tilbyr Interrail.

4. Hvordan skaffe seg billig overnatting?

Hostel og AirBnb er det som anbefales mest. AirBnb er billigst, men passer til litt mindre grupper. Hostel gjør jo at alle bor på samme sted, men det kan også være en mulighet for å bli kjent med andre. Nattog er også et greit alternativ hvis du får til å sove på toget, og da sparer du også penger på overnatting.

5. Hva kan du gjøre på togturen?

Dette spør jo helt på hvor mange man er, men det anbefales i høy grad å bruke tiden på å sove. Du slapper også veldig lite av på en slik >>

<< tur, så togturer er da du har muligheten til å slappe av for deg selv. Hvis du ikke får sove på tog kan det å spille kort, tegne eller høre på musikk/podcast være en mulighet. Reiser man med noen andre kan man også bare snakke og chille på toget slik man er vant til hjemme. Snakke om dilemmaer, ha forskjellige leker eller bare snakke om dype ting. Bruk tiden godt på toget, fordi mye av det du sitter igjen med er det som skjedde på togturene.

6. Dette bør du IKKE gjøre

Ikke hold deg til planen for mye, for du vil fort innse at en by er helt fantastisk og da er det greit å kunne være der en dag ekstra. Det motsatte kan også skje, og at byen ikke var like fin som du trodde og du da ønsker å dra en dag tidligere. Vær åpen for å endre planene og heller ta det litt som det kommer.

7. Hvordan pakke til Interrail?

Sekk er absolutt å anbefale. Stor eller liten sekk kommer helt an på hvor lenge du skal være på farten. Det er lettere å bære rundt på en sekk på 20-30 liter i forhold til en på 60-70 liter. Likevel er det kjipt hvis man har med seg for lite, og plutselig går du tom for rene klær. Du må rett og slett bare avgjøre selv hva som passer for din tur. Skal du til mange forskjellige land, må du ha klær til all slags vær og da anbefales kanskje en litt større sekk. Pakkposer er veldig nyttig

for å holde orden på bagasjen, og du har mye mer oversikt over tingene dine.

8. Hvor får du best oversikt over togruter?

Interrail.com er den vanligste nettsiden for å finne togruter. Den er veldig oversiktlig og viser hvilke tog du må forhåndsbestille. Europarundt.no er også en nettside som er litt mere oversiktlig for oss i Norge med tanke på at den er norsk.

9. Disse byene anbefales

Ljubljana, Cinque terre og Budapest er de byene som satte de største sporene hos oss. Ljubljana er en mellomstor by, med mange kafeer, broer og fine lyse gamle bygg. Du trenger heller ikke så lang tid her, før du blir kjent med byen. Cinque terre er en nasjonalpark i Italia som går mellom 5 små landsbyer. Det er fjellturer fra de forskjellige byene til hverandre, og det er nydelige turer med sjøutsikt hele veien. Budapest har mange fine bygninger og kvelden der er helt fantastisk, da alle byggene lyser hele byen opp.

10. Disse byene anbefales ikke

Milano er en helt fantastisk by, men er veldig stor og det tar lang tid å utforske byen. Du er også avhengig av kollektivt for å komme deg rundt der. Den anbefales ikke på en kort Interrail-tur, og det er mange andre fine byer i Italia som mer verdt å oppleve. •

«Ikke hold deg til planen for mye, for du vil fort innse at en by er helt fantastisk og da er det greit å kunne være der en dag ekstra.»

Erfaringsutveksling mellom Ulsteinvik og Tanzania

På personaltur til skolens bistandsprosjekt i Tanzania skulle Tor Inge Warholm bistå med kokkehjelp på kjøkkenet én dag. Det har blitt til tre nye turer og et helt spesielt engasjement.

Av Marit Asheim

Vi var nærmere 30 personer fra Sunnmøre Folkehøgskule, inkludert ektefeller, som reiste på personaltur til Tanzania i 2017 for å besøke bistandsprosjektet vi har i Ilula i samarbeid med KFUM Global og Ilula Orphan Programme (IOP). De fleste av oss visste ikke hvor stort prosjektet egentlig er, og hvor mye det bidrar med i lokalsamfunnet, forteller Tor Inge Warholm.

Omfattende. Bistandsprosjektet har vokst til mye mer enn barnehjemmet det startet som. I dag drives det omfattende arbeid for alle aldersgrupper (se egen faktaramme).

– Jeg og en kokk til skulle bruke én dag sammen med de ansatte på barnehjemmet, for blant annet å jobbe sammen på kjøkkenet, se på arbeidsvilkår og ressursene de hadde, forklarer han.

Den ene dagen skulle fort bli til mye mer.

– Det meste de hadde å jobbe med var nokså primitivt. All mat ble for eksempel laget over åpen ild. De få gangene de serverte kjøtt ble det hakket opp grovt med macheter, noe som førte til at også beinpartikler ble med, fortsetter han.

Kurs og erfaringsutveksling. Tor Inge så derfor muligheter for opplæring og sam-

arbeid. Allerede noen måneder senere samme år ble han med Global Safari-klassen til Ilula da de skulle besøke prosjektet. Kjøkkenet på barnehjemmet skulle renoveres, og han ville delta i planleggingen.

– Jeg ville gjerne delta i planene for nytt kjøkken, men så også behovet for opplæring og samarbeid. Blant annet kurset jeg de ansatte i slaktning og partering. Med andre kniver ville det både bli tryggere og bedre kjøttmåltider på huset, forteller han.

Initiativet ble satt pris på blant de ansatte. For Tor Inge ble det i tillegg en nyttig erfaring. Han mener det er mye å hente på å dele yrkeserfaringer. Selv om de til daglig jobber med vidt forskjellige forutsetninger, er kjerneoppgavene de samme.

– En dag håper jeg kanskje vaktmesteren hos oss får muligheten til å gjøre det samme, for verkstedet der nede trenger et løft. Vi har mye å både lære og dele ved å samarbeide på tvers av landegrenser.

Utteksling til Sunnmøre Folkehøgskule. Den siste dagen på studiereisen kom det to søstre fra en liten masaistamme til SUFH-huset. De hadde tidligere bodd på barnehjemmet, og var nå under vern samme sted for å slippe unna tvangsekteskap. Dina og Elizabeth hadde nettopp gjennomført kurs i regi av barnehjemmet, og skulle jobbe på kjøkkenet.

– Begge jentene virket veldig engasjerte. Jeg ringte derfor hjem til rektor for å høre om muligheten for at disse to kunne få komme til folkehøgskolen som en del av et utvekslingsprogram i KFUK/KFUM, sier Tor-Inge.

Og slik ble det. Det var vanskelig å få visumopphold lenge nok til å fullføre et halvt år, så i stedet delte de det opp i to perioder. Både i 2018 og 2019 var jentene tre måneder på folkehøgskolen.

– De hadde undervisning med de andre elevene, men tre dager i uka var de sammen med oss på kjøkkenet. Her så vi stor utvikling! De vokste veldig i oppgavene, og ble mer trygge på seg selv, forteller han.

Fire turer. Samtidig har Tor Inge vært tilbake i Tanzania flere ganger. Nylig kom han hjem fra sitt fjerde besøk på senteret.

– Over tid har nivået på maten blitt betraktelig bedre på barnehjemmet. Mitt mål har hele tiden vært å lære de ansatte hvordan de får mest mulig ut av tilgjengelige ressurser. Tanzania har nemlig god tilgang på mange råvarer, men ikke kjent for å ha en stor matkultur. Kjøttet de serverer er ikke lenger like seigt, det er bedre tilberedt og det kommer uten beinpartikler, sier han.

Bonus for elevene. I forkant av besøkene har Tor Inge vært innom flere bruktbutikker i nærområdet for å lete etter kjøkkenutstyr. Han har hatt med seg gode kjøkkenkniver, skjærefjeler, bestikk og kakeformer for å gjøre hverdagen noe enklere i Ilula. Han har delt oppskrifter og tips på middagsretter som ikke trenger være så dyrt.

Likevel er det er ikke bare barna på barnehjemmet som nyter godt av samarbeidet. Også elevene på Sunnmøre får merke effekter.

– Flere av tradisjonsrettene de serverer på barnehjemmet har blitt eksotiske innslag i menyen hos oss. Ulike risretter med spennende krydder er populært, men også «bagia». Det er en form for erteboller, tilberedt omtrent som falafel. Jeg pleier servere dem til middag sammen med tzatziki, brød og salat, avslutter Tor Inge. •

FAKTA:

Sunnmøre Folkehøgskule – Stop Poverty

- Sunnmøre Folkehøgskule sitt bistandsprosjekt er en del av KFUK-KFUM Global sin Stop Poverty-kampanje og er i samarbeid med Ilula Orphan Programme (IOP) og Ilula KFUK.
- Elevene samler årlig inn mellom 500.000 og 700.000 kr.
- Sunnmøre Folkehøgskule (SUFH) har finansiert et eget hus, SUFH-House, hvor de arbeider med tre fokusområder: Young Mothers Empowerment Centre, Ilula YWCA Youth Empowerment Centre og Ilula YWCA Scouts (KFUK-speiding for både jenter og gutter). Det jobbes nå med etablering av en fullskala folkehøgskole i Ilula.
- Målet for Stop Poverty-kampanjen er å skape globale medborgere og utrydde fattigdom.

Hva gjør vi med dannelsesreisene når vi ikke lenger skal reise?

Av Geir Ertzgaard,
lærer på Solborg folkehøgskole

Nå har vi vært modige. Tøffe styrer i våre folkehøgskoleorganisasjoner har hentet fram pennen og signert felles at vi befinner oss i en klimakrise og at vi skal kutte ned på unødvendige studieturer. Vi skal ikke reise slik vi har reist til nå. Ivrig skoleledere følger opp og dyktig personale tar grep.

Komprimert danning. For 8 år siden skrev jeg i boken *Reisens pedagogikk*:

Vi kommer hjem fra turen, noen sterke erfaringer rikere, gode samtaler om viktige ting, på en måte som det heseblesende livet i skolehverdagen sjelden gir tid til. – Endelig har vi knekket nøtten, sier min kollega. Turen åpner opp for samtaler om livet, framtiden, tro og mening, om det vi har sett, smakt og luktet på. Pulsene har senket seg, på tross av at vi har vært i konstant bevegelse i flere uker i strekk. Ingen distraksjoner som trekker oppmerksomheten vekk fra det viktigste – eleven og læreren som endelig kan snakke uforstyrret sammen om de viktige tingene. Vi er inne i kjerneområdet av det vi holder på med som lærere: Dannelse skapes gjennom dialog, dialogen skapes gjennom felles erfaringer. Folkehøgskolereisene er fulle av begge deler.»

Reisens pedagogikk, 2012. Tøffhet og mot fører gjerne til vanskelige avgjørelser. Studiereisene våre er komprimert danning. Det skjer svært mye på disse turene som fungerer som snarveier inn i de pedagogiske rommene hvor danningen skapes. *Men hva skal vi gjøre med dannelsesreisene når vi ikke lenger kan reise slik vi har gjort? Hva fyller vi det vakuumet som oppstår i hullene etter flyeksosens med?*

Tilbake til sansene. Da Gud skapte verden helt i opphavet, stanset han hver gang han gjorde noe nytt opp. *Og Gud så at det var godt.*

I 1962 ga Rachel Carson ut boken *Silent Spring*, et krast oppgjør mot sprøytemidler og deres effekt på økosystemer. Boken gjorde henne til en av miljøbevegelsens grunnleggere og aller viktigste personer. Hun skriver:

– Underlying all of these problems of introducing contamination into our world is the question of moral responsibility – responsibility not only to our own generation but to those of the future.

Rachel Carson, Silent Spring 1962.

For Carson var ikke verden lenger så god å se på. Vi har et moralsk ansvar – et moralsk imperativ – for å gjøre vårt ypperste for å gjenreise det som har blitt revet ned. Carson antyder en pedagogisk metode i en annen av hennes bøker,

The Sense of Wonder, utgitt etter hennes død i 1964. Vi må lære på nytt å tilegne oss kunnskap gjennom å sanse.

«It is more important to pave the way for the child to want to know, than to put him on a diet of facts he is not ready to assimilate.»

Carsons vil at vi skal ta veien tilbake til naturen og til sansene, til det å oppleve og erfare – erfaring er veien til undring, undring er veien til kunnskap. Men da må vi ta og vise barna de arenaene der sansene settes i spill.

«Ta barna med ut i regn og vind. Hør vinden ule rundt hus eller gjennom løvverk. Vekk barna på netter med fullmåne. Se på skyene som farer forbi, på stjerner om natten. Dere kan høre på vinden, om den blåser majestetisk i en skog eller synger et flerstemt kor rundt hushjørnene, og lytter dere, kan det gi magisk avslapning til tankene. Dere kan kjenne regnet mot huden og tenke på dråpenes lange reise. Bor du i bysentrum, kan du finne en park og se fuglenes mystiske migrasjon. Du kan til og med plante et frø i en potte og invitere barna til å følge veksten.»

Rachel Carson, *The Sense of Wonder* (norsk oversettelse av Kjetil Østli)

Klem et tre. Vi møter Rachel Carson, eller én versjon av henne, i Richard Powers Booker-nominerte og fantastiske roman *The Overstory* fra 2018. I boken er marinbiologen Rachel Carson forvandlet til den unge biologen Patty Westford. Hun oppdager at trær kommuniserer med hverandre, og reagerer på endringer i omgivelsene på nærmest menneskelige måter. Visste du for eksempel at Redwood-trær har 25% av det samme genmaterialet som oss mennesker, eller at verdens største levende organisme er en soppvekst som strekker seg fra det nordlige California til fjellområdene i British Columbia, at hvis du feller et tre i Oregon, så vil et tre i kanadisk Rocky Mountain sørge – fordi det er en direkte forbindelse mellom de to Redwood-trærne i dette store området? Dette er ikke spekulasjon, dette er fakta.

Og Gud så at det var godt.

Dannelsesreiser ut i hagen. Kanskje kan vi lære av Rachel Carson at den neste dannelsesreisen er den korte bussturen ut til Tungenes (en odde nord for Stavanger) der stormen slår

bølgene mot land, å kjenne på den ubehagelig, nesten farlige kraften i vinden som slår mot huden, nytelsen ved å kjenne ansiktet stivne i kuldeslagene, å tvinge seg til å ikke gå og sette seg inn i bussen for å finne varmen igjen, men å stå i det når tilværelsen pisker mot oss? Kanskje dannelsesreisens framtid er reisen tilbake til sansene, en reise som ikke er så veldig lang?

Kanskje vi kan lære av Richard Powers at den neste dannelsesreisen er å klemme et tre, fordi trær har følelser. Kanskje den nye dannelsesreisen er reisen tilbake til skogen og fjellet og lunden og varmen og kulden og regnet?

Som en av mine kolleger sa det klokt: «Veien til klimakampen, for det er jo den som har tar rotta på de lange, eksotiske studieturene våre, går gjennom kjærlighet til naturen.»

Et folkehøgskoleår er et år du har sovet i telt, et år du har sett stjernehimmelen på ei strand, frostet på fingrene, spist et surt eple fra et tre; kort sagt, erstattet reisen til verdens ende med reisen inn i sansene.

Å lære av vår egen historie. Egentlig er vi ganske heldige i folkehøgskolen. Omstillingen behøver ikke være så vanskelig for oss. Folkehøgskolene har drevet med dette i mange år, uten å ha et annet navn på det enn «folkehøgskolepedagogikk». I den offentlige skolen og på pedagogiske institusjoner omtales dette med fine nyord som «nypedagogikk», «konnektivisme» og «samlæring». Det som er en nyvinning i skoleverket er for oss et kjært, gammelt felleseie. For andre er dette den «disruptive pedagogikken» som bryter opp forstyrrer de gamle, der vi er dosentene og elevene de som suger til seg av vår kunnskap.

I den offentlige skolen snakker de om det omvendte klasserommet, om at læreren og eleven er på en oppdagelsestur hvor lærer og elev lærer sammen. Dette er ikke ukjent for oss i det hele tatt. Men i offentlig skole er det fremdeles ny og halvployd mark. Jeg husker fremdeles min gamle inspektør som sa at det å være folkehøgskolelærer er å være ett steg foran eleven, eller for å vise til Kierkegaard. Å drive hjelpkunst er å være der eleven er, men å være der før ham. Da må vi komme oss ut og ta sansene i bruk. *En plutselig frigjørende tanke*, for å låne en setning fra Kjell Askildsens boktittel. •

Et år for alle?

5. desember 2019 ble rapporten Et år for alle? lansert. Rapporten er utarbeidet av Maja Lie Opdahl ved Unge funksjonshemmede og ser på hvor tilgjengelig tilbudet på de ulike folkehøgskolene er for unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Kildegrunnlaget i rapporten er i hovedsak intervjuer med disse ungdommene og folkehøgskoleansatte. I tillegg inneholder rapporten resultatet fra en spørreundersøkelse som ble sendt til alle rektorer i folkehøgskolen våren 2019.

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Rapporten slår fast at også unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer har stort utbytte av et år på folkehøgskole. De forteller om de samme erfaringene knyttet til vennskap, læring, selvstendigjøring og mestring som vi ofte hører fra elever i folkehøgskolen. Samtidig er det ingen tvil om at rapporten avdekker svakheter i folkehøgskolens møte med og oppfølging av disse ungdommene.

Mangelfull informasjon. Mange forteller at det er vanskelig å finne informasjon om hvilke skoler som kan tilrettelegge for ulike funksjonsnedsettelse og sykdommer. Når de tok kontakt med den skolen de har lyst til å gå på, opplevde noen å bli avleid med svar som *Vi har ikke botreningslinjer* eller oppfordring til å søke Lundheim.

«Jeg tok kontakt med de skolene jeg var ekstra nysgjerrig på. Der fikk jeg til svar at de ikke hadde hatt funksjonshemmede der før. Jeg fikk

høre at det kunne bli vanskelig. Og når man får det svaret, så er det lett å ta det som en fasit. Også ser man på mer tilrettelagte skoler.»

Ane, Cerebral parese (CP)

Disse erfaringene med manglende informasjon og for dårlig kunnskap og avvisning når de tar kontakt, får store konsekvenser for om ungdommene velger å ta et år på folkehøgskole.

Maja Lie Opdahl skriver i rapporten: *«En av konsekvensene som følger av mangelfull informasjon, er at fordommer og usikkerhet synes å reproduceres. Ungdom blir nødt til å basere seg på det andre har erfart og de tilbakemeldingene som andre har fått fra folkehøgskolen.»*

Krevende skolestart. For de ungdommene som fant en skole de ville gå på og fikk plass der, var likevel den første tiden som elev ofte krevende. De kom til en skole som ikke >>

«De kom til en skole som ikke alltid hadde tenkt gjennom hva det ville si for deres ordinære program; bli kjent opplegg, turer og sosiale aktiviteter, at den unge hadde en funksjonsnedsettelse eller sykdom.»

<< alltid hadde tenkt gjennom hva det ville si for deres ordinære program; bli kjent opplegg, turer og sosiale aktiviteter, at den unge hadde en funksjonsnedsettelse eller sykdom. Ungdommene møtte en kultur hvor man er vant til å ta ting «litt på hælen» og løse utfordringer underveis. Det kan være en god holdning i mange situasjoner, men for disse ungdommene, med mer behov for avklaring og trygghet, skapte dette frustrasjon, utrygghet og en opplevelse av ikke å være inkludert.

«Det er litt sånn med folkehøgskolen at med en gang de finner ut at noen trenger noe, så lager de det, men ikke på forhånd. Det var litt sånn da vi dro på klassetur. Stedet var ikke tilrettelagt for meg (...) det var dørkarmer overalt, ting som ikke fungerte og jeg kunne ikke løpe hinderløypa sammen med de andre, for jeg klarte ikke å klatre. Da sa læreren «Åja, uff, det var dumt». Neste år dro de et annet sted.»

Petra, CP og moderate kognitive vansker. Heldigvis for ungdommene retter dette seg opp etter hvert. Mange beskriver en skole som er fleksibel og løsningsorientert.

«Det har virkelig gått fra det ene til det andre. Fra natt til dag. Men det tar litt tid altså. Det tok noen måneder faktisk.»

Linda, Cerebral parese (CP)

«Det har bare betydd veldig, veldig mye hvordan de har omfavnet problemet, uten å på en måte tenke at det er et problem. Det er bare sånn «okei, det her finner vi ut av».»

Mona, psykisk lidelse

Barrierer for inkludering. Hva forteller denne rapporten oss om folkehøgskolen? Vi kan raskt slå fast at folkehøgskolen ikke er for alle. Så vil noen spørre om det i det hele tatt er mulig å tilby et år for alle. Nei, det er kanskje ikke realistisk at alle ungdommer i Norge som ønsker et folkehøgskoleår kan få det. Men er porten blitt for trang for disse ungdommene? De finner ikke fram til oss, de opplever seg ikke hørt og møtt når de tar kontakt med oss og de må selv bære ansvaret for at skolen vet hvilken tilrettelegging i skolens undervisningstilbud det er behov for OG ta støytten når skolen ikke er godt nok forberedt.

Vi trekker ofte fram vår bygningsmasse som en forklaring på at et folkehøgskoleår ikke er mulig for alle på alle skoler. Det koster for mye å gjøre gamle ærverdige bygg tilgjengelige. Det koster også å sette inn ekstra ansatte ressurser. Men det er ikke alle endringer som i utgangspunktet krever penger.

Kun for «normale funksjonsevner»?

Jeg har lurt på om undervisningsoppleggene kan være like mye preget av utilgjengelighet som bygningene undervisningen skjer i. Om det er tilfelle, ligger ikke sperrene i trang økonomi eller praktiske vansker. Da sitter barrierene i hodet vårt. Ja, vi skal lage attraktive fagtilbud, linjer og valgfag som utfordrer eleven både fysisk og kognitivt. Men dersom undervisningstilbudet kun er preget av opplegg egnet for elever med gode eller «normale funksjonsevner», så sier det mer om hvilke elever vi inviterer til et år på folkehøgskole enn gamle bygninger.

«Vi bør ha det oppe som et samtaleemne og tenke at folkehøgskoler skal være for alle, ikke bare for de «godt fungerende». Det handler om holdninger. Vi må flytte midler. Og det er jo holdninger som styrer prioriteringer. Hvis vi tenker at det er viktig, så vil vi prioritere.»

Ansatt, folkehøgskole

Unge med funksjonsnedsettelse har like mye behov for et år på folkehøgskole som andre ungdommer. De tidligere elevene i rapporten trekker fram at de har blitt mer selvstendige, fått mer selvtillit og større motivasjon til å studere eller engasjere seg videre i noe som interesserer dem. Noen opplever også at de har fått et bedre forhold til diagnosen sin og forteller at det har vært nyttig å oppleve et helt eget miljø.

«Vi kan helt klart som folkehøgskoler bli flinkere til å heller se muligheter enn begrensninger.»

Rektor, folkehøgskole

Elevmangfold. Et annet viktig poeng for ansatte som er intervjuet i rapporten er gevinsten av at det er et elevmangfold på skolen: *Et mangfold er i seg selv berikende for elevmassen og kan åpne for bredere synspunkter og refleksjoner i gruppa.*

Også ungdommene selv observerte hvilken betydning de fikk i elevmiljøet:

«Jeg tror det er veldig viktig for dem som går her, å se at mangfoldet er større. Og få et bredere perspektiv på ting. Alt behøver ikke

«En overvekt av informantene forteller at året på folkehøgskolen har vært det beste i deres liv.»

Maja Lie Opdal

å være som man i utgangspunktet tenkte. Det tror jeg er veldig, veldig viktig med folkehøgskole.»

Linda, Cerebral parese (CP)

Et år for alle! Til slutt i rapporten slår Maja Lie Opdal fast:

En overvekt av informantene forteller at året på folkehøgskolen har vært det beste i deres liv.

Det er gode nyheter for folkehøgskolen, men det er ikke godt nok når mange som vil gå på folkehøgskole ikke slipper til.

Det har vært et godt samarbeid mellom Unge funksjonshemmede, folkehøgskoleorganisasjonene og flere folkehøgskoleansatte gjennom hele prosjektperioden. Nå som rapporten foreligger er det opp til oss som arbeider i folkehøgskolen å bruke rapporten på en slik måte at spørsmålsteget i tittelen Et år for alle? blir byttet ut med et utropsteget. Et år for alle må være et mål vi strekker oss etter og arbeider for. •

FAKTA:

Funn fra spørreundersøkelsen

- 72 prosent av respondentene oppgir at skolen har erfaring med å tilrettelegge for elever med funksjonsnedsettelser.
- I størst grad uttrykker folkehøgskolene at de kan gi et fullverdig tilbud til elever med lære- eller konsentrasjonsvansker, miljøhemninger (astma, allergi, intoleranse) og psykiske lidelser. Færre folkehøgskoler oppgir det samme for elever med nedsatt syn, nedsatt bevegelse eller kognitive utfordringer. Elever med psykisk utviklingshemming/autisme er gruppen som færrest skoler kan gi et fullverdig tilbud til, men 30 folkehøgskoler oppgir at de kan ivareta disse elevene.
- 70 prosent forteller at de mottar spørsmål om tilrettelegging som de ikke kan innfri. I kommentarfeltet referes det til utilgjengelige bygg og at det er vanskelig å ta inn elever med store assistanse- eller bistandsbehov.
- 62 prosent av respondentene oppgir at de har et mål om å være tilgjengelig for alle. 30 prosent forteller at de ikke har dette målet. 8 prosent svarer «vet ikke».
- 35 prosent oppgir at skolen har planer om å iverksette tiltak for å øke tilgjengeligheten på skolen i nær fremtid.
- En hovedvekt på 42 prosent oppgir at folkehøgskolen «i noen grad» er tilgjengelig for alle. 34 prosent svarer «i stor grad» på det samme spørsmålet.
- 1 av 3 folkehøgskoler oppgir at nettsidene deres er universelt utformet, men mange er usikre på hva dette innebærer.
- 15 av respondentene tilbyr en «botreningslinje» eller tilsvarende. De samme respondentene skårer gjennomsnittlig høyere på grad av tilgjengelighet i undersøkelsen.

Rapport om rapportene:

Om å bli bedre

Av Odd Haddal, tidligere rådgiver for skoleutvikling

Av Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling

Folkehøgskolene er vekststeder. Ikke bare tilbyr de et mangfold av læringsmuligheter, de tilbyr også vekst og utvikling for både elever og personale. Og fellesskap. Dessuten er skolene vitebegjærlige. De undersøker hvordan det står til med mattilbudet, skolens kristne profil, fraværet, elevsamtalen, elevveiledningen og reisene. Dette vitebegjæret stammer delvis fra et krav fra myndighetene om at skolene hvert år skal se nærmere på sin egen virksomhet: Hvordan og på hvilke områder kan vi bli bedre? De skal evaluere seg selv. Og levere en rapport. Men viktigere enn rapporten er de erfaringene, undersøkelsene og vurderingene som gjøres i løpet av året – og som blir en del av skolens læring om seg selv. Og år etter år blir denne lærdommen til nye kapitler i fortelling om og historien til skolen.

Hva står i rapportene?

Rapportene inneholder mye gull, ny innsikt og interessante funn. Selvevalueringen består av to deler, først prosessen på skolen og deretter rapporten. Denne forteller om en skole som setter seg selv under lupen: Hva gjør vi bra og hva kan bli bedre? Dessuten for-

teller den om verdiene skolen bygger på og hva målsettingen er. Det ligger mye godt utviklingsarbeid bak rapportene, derfor er det synd at de sjelden leses av andre enn skolen selv og Utdanningsdirektoratet. Slik innsikt og slike funn fortjener å deles og drøftes med andre skoler.

Hvem leser rapportene?

Rapporten er stilet til Utdanningsdirektoratet og er et offentlig tilgjengelig dokument. Det betyr at også andre, som for eksempel familier, privatpersoner, forskere, journalister og politikere, har rett til å lese den. Elevene også. Andre målgrupper er skolens personale og styre. Flere rapporter inneholder detaljerte funn fra skolens indre liv og danner et godt utgangspunkt for oppsummering av og læring i personalet om skoleåret som var. Ofte er det nok slik at utenfralesere ville sette pris på en lettere tilgjengelig versjon.

Hva skjer på skolene?

Læring, vekst og utvikling, forteller rapportene, og pedagogisk er det danning som er summen av fag og fellesskap. Det er ikke alltid fellesskapsgleden og læringsgleden bob-

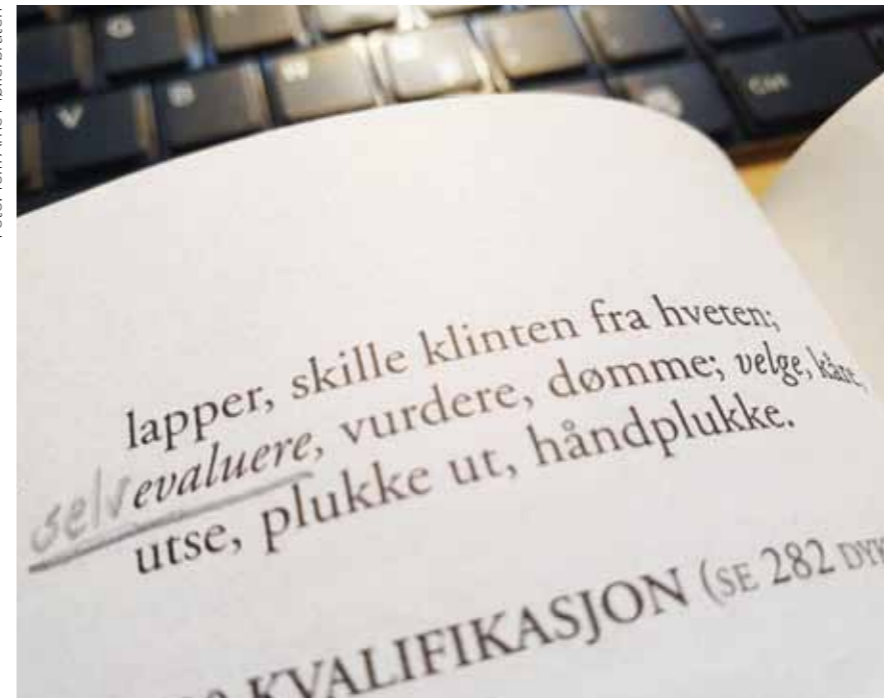
ler opp i rapportene, den som får elevene til å minnes folkehøgskolen som det beste året i sitt liv, men gleden – og brytningene – ligger ofte der som en resonansbunn.

Konkret har noen skoler skapt egne dannelsingsmål for fagene, andre har arbeidet fram kompetanseområder som skolens faglige og sosiale tilbud bygger på. Skolene er ikke bare opptatt av sitt indre liv, det viser debatten om skoleturene. Folkehøgskolens internasjonale engasjement viser også at skolen er bevisst at den har sin plass i samfunnet og fremmer bærekraft og globalisering. Imidlertid har ikke alle et like engasjert forhold til sin rolle i lokalsamfunnet.

En kristen skole

Temaer som kristendomsundervisningen, skolens kristne tilbud og hvordan elevene opplever møtet en kristen skole, er gjengangere. Skolene har målsettinger som å formidle, la elevene møte eller vekke elevene til kristen tro. Iblant kan skolen oppleve en balanse mellom «å stå for noe, samtidig som den enkelte elev skal møtes med respekt for den man er og det man står for.» Det er én ting om elevene er uenige med skolen, men det er et problem hvis elevene føler at deres

Foto: Tom Arne Møllerbråten

verdier og standpunkter ikke blir respektert. Samtaler om slike funn skaper større bevissthet om skolens verdier og profil i praksis, både blant elevene og i personalet.

Personalutvikling

En styrke ved folkehøgskolen er en aktiv personalutvikling. Skolene legger stor vekt på utvikling og kursing, internt og eksternt, og flere skoler nevner hvilke kurs og arrangementer personalet deltar på. Det ville imidlertid vært interessant om vi fikk vite litt om hvordan kurs og videreutdanning kan føre til endringer i skolens praksis. Det ville være med på å levendegjøre utviklingen.

Skolene har etter hvert skaffet seg lang erfaring med og god kompetanse i selvevaluering, både til å skrive rapporter og prosessene med å sette i gang, gjennomføre og følge opp arbeidet. Ofte bygger denne kompetansen på enkeltpersoner, så gode rutiner og prosedyrer kan være nyttige å ha. Her kan rapporten komme inn som en god hjelper. I tillegg kan arbeidet med selvevalueringen være utviklende og kompetansehevende i seg selv og bidra til at arbeidet med elevenes vekst og utvikling kommer mer i fokus. Om

mange deltar i selvevalueringen, kan samtalene i personalet om skolens dannelsingsmål bli mer konkrete og inkludere flere.

Teori og praksis

Flere rapporter omtaler interessante og relevante teorier, for eksempel teorier om skolen som lærende organisasjon eller om verdibasert ledelse. Noen ganger drøfter rapporten disse teoriene grundig, andre ganger ikke. Drøftingene kan i mange tilfeller hjelpe til med å se sammenhengen mellom tanke og tiltak, mellom teori og praksis. Det bemerkelsesverdige er at rapportene svært sjelden trekker fram erfaringslæring som teori, selv om skolene vet at refleksjon over erfaringer og aktiviteter gir ekstra utbytte. Kanskje forklaringen er at erfaringslæringen er en så naturlig del av skolens DNA at det er overflødig å nevne den.

Erfaringslæring

Selvevalueringen er erfaringslæring for personalet. Erfaringslæringen er på mange måter folkehøgskolens livsnerve, en prosess der man lærer av egne erfaringer og opplevelser, reflekterer over dem og dermed

evaluerer sin egen læring. For elevene betyr det at de reflekterer over både hva de har lært (utfallet) og sin egen læring (prosessen). På folkehøgskolen får elevene sjansen til å vurdere og forstå sin egen læring og vekst på mange arenaer, som elevsamtaler, uformelle samtaler, klassesamlinger, dialog og refleksjon.

En utfordring er å bruke skolens selvevaluering til å berike elevenes utbytte av året. Én mulighet er medvirkningen. Både personale og elever skal medvirke i selvevalueringen, det er et krav. Den vanligste medvirkningen for elevene er å svare på spørsmål og dele sine inntrykk. Hva om de fikk flere opplevelser med å planlegge og gjennomføre deler av selvevalueringen? Medvirkning er erfaringslæring.

Veien videre for elevene

Kommunikasjonen med livet etter folkehøgskolen, utdanning eller arbeidsliv, er et negligert punkt i selvevalueringen. Skolene nevner iblant at elevene utvikler ferdigheter og holdninger som samfunnet etterspør, og elevene får med seg vitnemål eller attester som viser dette. Hvor godt disse fungerer i elevenes liv etter folkehøgskolen, vet skolene sikkert en del om, men relativt lite er allment kjent. Her er det muligheter til å dele verdifulle erfaringer med hverandre.

Erfaringsdeling

Hvert år graver skolene fram gullklumper, ny innsikt og nye funn som ikke bare gjelder dem selv dette ene året. Da er sjansen der: Når en skole har valgt tema for årets selvevaluering, kan man finne ut om andre skoler har sett på samme tema tidligere. Da slipper man kanskje å begynne på bar bakke, men kan ta utgangspunkt i funn som andre har gjort. Skolens nyvalgte tema kan bygge på delt erfaring. Gjennom deling av funn og innsikt kan skolene styrke sin rolle som vekststeder, først og fremst til gagn for elevene, men også for personalet og de andre skolene. •

Kamal fra Damaskus:

- Folkehøgskole er en fantastisk mulighet som ny i Norge

Av Marit Asheim

For fire år siden kom Kamal fra Syria til Norge. I dag snakker han kav sørlandsdialekt, og er halvveis i bachelorstudiet i farmasi. Begge deler takket være folkehøgskolen.

Jeg tror faktisk ikke det finnes noe bedre tilbud for oss som er nye i Norge enn folkehøgskole. Det er en kjempemulighet for deg som har klare mål, sier Kamal Wahoud på klingende sørlandsk.

God i norsk. Studiebyen Namsos er en stor kontrast til hjembyen Damaskus. Likevel stortrives han. Både i byen og studentmiljøet. Ingen skulle tro at det bare er fire år siden han kom til Norge sammen med en eldre fetter.

– Flere har kommentert at jeg snakker bedre norsk enn folk som har vært her lenge. Det er ikke så lett for meg å sammenligne, men jeg forstår hva de mener. Jeg har vært heldig! Å gå på skole og bo i et miljø der alle

snakket norsk, gjorde at jeg måtte lære fort, sier han.

– Det ble en pangstart for meg.

Tilfeldig møte i skogen. Det begynte ved en tilfeldighet. Kamal og fetteren kom til Norge høsten i 2015. Etter å ha vært innom flere mottak, havnet de i Flekkefjord. På en skogstur møtte de en dame som luftet hunden sin. Det skulle snu opp ned på hverdagen.

– Hunden skulle absolutt hilse på oss. Jeg er redd for hunder og trakk meg litt tilbake. Det gjorde at vi stoppet opp og kom i prat. Hun lurte på hvorfor vi ikke snakket norsk, og hvordan vi var kommet til Norge, sier Kamal.

– Det ble starten på en ny hverdag.

«Jeg tror faktisk ikke det finnes noe bedre tilbud for oss som er nye i Norge enn folkehøgskole.»

Skeptisk. For kvinnen ville hjelpe. Hun mente det hastet å komme i gang med skole og utdanning, anbefalte folkehøgskole – og ville hjelpe til med det som trengtes av søknader.

– Jeg skjønte ikke helt hva folkehøgskole var, og ble litt skeptisk. I Syria hadde jeg allerede fullført videregående. Aller helst ville jeg komme raskt i gang med studier. Først da hun forklarte at folkehøgskolen ville være et bra sted å lære norsk sammen med norske ungdommer, ble jeg overbevist.

Guttene ville gjerne til en større by, og valgte seg Kristiansand. Kvinnen satte i gang med søknader, både til Kristiansand folkehøgskole og til kommunen. Snart hadde de skoleplass som godkjent praksisdel av introduksjonskurset i norsk.

Ekspresskurs i norsk. – Folkehøgskolen var egentlig helt full, men jeg fikk plass på volleyball-linja. Fetteren min skulle gå dykking. Det var ingen ledige rom på skolen, men kommunen fant en leilighet vi kunne

leie bare ti minutter unna, sier Kamal.

– Jeg hadde aldri spilt volleyball før og var temmelig dårlig i starten. De fleste andre i klassen kunne en del, men heldigvis lærte jeg også etter hvert.

Som lærer fikk han Nila Larsson, tidligere profesjonell sandvolleyballspiller med både EM-medaljer og deltagelse i OL. Hun var ivrig på at Kamal skulle lære norsk.

– Nila var litt streng med meg, men det var bare bra. I starten snakket jeg mye engelsk, men etter hvert ba hun meg slutte med

>>

«Den største terskelen var likevel å begynne å snakke norsk selv. Nila pushet meg i gang, og snart gikk det lettere.»

<< det. «Du er flink nok til å bruke norsk nå», sa hun. Det ble en viktig beskjed, sier Kamal.

Lærte språket av de andre. Elevene i klassen var også flinke til å ta hensyn. De snakket litt saktere, luket bort dialektord og rettet på han dersom han sa noe feil.

– I starten var det litt ekkelt å bli rettet på, men nå er jeg bare glad for det. Det lærte meg mye! Tross alt er det mye bedre å si noe feil én gang, enn å fortsette med det lenge, sier han.

Både fetteren og Kamal dro inn til sentrum for å følge obligatorisk norskkurs to formiddager i uka. Etter hvert føltes det litt bortkastet.

– Jeg lærte mye mer norsk av å være på folkehøgskolen enn av å følge norskkurset. I pausene på kurset snakket vi bare arabisk sammen. På folkehøgskolen var ikke det noe alternativ, sier Kamal.

Takker folkehøgskolen. Kamal var ivrig på å lære norsk, og ville være på folke-

høgskolen mest mulig. Han gikk sent hjem om kveldene, og var med på alle aktiviteter. Etter jul flyttet guttene inn på skolen sammen med de andre elevene.

– Jeg merket hvor mye raskere jeg lærte språket enn de andre på norskkurset. Når noen på skolen snakket om middag eller timeplan var det enkelt å henge med. Det var ord vi hadde lært på kurset. Så snart de diskuterte politikk, helse eller utdanning var det vanskeligere å henge med, sier han.

– Den største terskelen var likevel å be-

«Jeg ble mye mer selvstendig etter året på folkehøgskolen.»

gynte å snakke norsk selv. Nila pushet meg i gang, og snart gikk det lettere.

Sørlandsnorsk. De første månedene fikk Kamal en litt merkelig dialekt. Han tok til seg ord fra ulike elever på skolen, og brukte dem uten å tenke på at det høytet rart ut. Etter hvert ble han sørlending.

– Vi har både rulle-r og skarre-r som lyder på arabisk, så begge deler var enkelt for meg å ta i bruk. Derfor adopterte jeg også lett dialekter, ler han.

Månedene på folkehøgskolen lærte han i tillegg mye om norsk kultur. Ikke minst fikk han norske venner.

– Hovedgrunnen til at jeg snakker så godt norsk er rett og slett året på Kristiansand folkehøgskole. Jeg hadde aldri kommet opp på dette nivået uten, sier han.

Selvstendig student. Etter folkehøgskolen startet Kamal i en tredje klasse påbygging på en videregående i byen. Han trengte eksamen i seks fag for å kunne søke høyere utdanning i Norge.

– Aller helst ville jeg studere medisin, men jeg manglet en del realfag. Det nærmeste jeg

fant var farmasi. Dermed søkte jeg og kom inn i Namsos, sier han.

Nå er han allerede halvveis i bachelorgraden, og stortrives.

– Jo mer jeg lærer, jo mer interessant synes jeg faget er. Nå håper jeg å få jobb på et apotek i sommer.

Ved siden av studiene jobber han som tolk for Namsos kommune. I jobben møter han mange som ikke har fått en like god start i Norge som han selv.

– Jeg ble mye mer selvstendig etter året på folkehøgskolen. Jeg kunne gå alene i møter med både Nav og kommunen. Dessuten lærte jeg ting som jeg aldri ville fått ut av et norskkurs. For eksempel hvordan man søker studier gjennom Samordna opptak, eller hvordan man bygger nettverk her, sier han.

– Alle vil jo være mest mulig selvstendig! Som tolk ser jeg hva andre sliter med og hvor mye de trenger hjelp til som ny i Norge. Det er en stor fordel å kunne løse mest mulig selv. Jeg tror kommunen sparte mye på alt jeg lærte gjennom folkehøgskolen.

Fremdeles volleyballspiller. Gleden med å spille volleyball tok han også med seg

fra Kristiansand. I dag spiller han på et 3.divisjonslag i Namsos, og det går nesten ikke en dag uten trening.

– Jeg har omtrent blitt avhengig. Volleyballtreningene er høydepunkt gjennom uka, smiler han.

Hjemme i Syria har Kamal foreldre, to søsken og en liten nevø. Han har møtt dem to ganger etter at han reiste til Norge, på reise til Sudan og Iran. Selv er han fast bestemt på å bli i Norge, og takknemlig for mulighetene han har fått her.

– Jeg hadde ordentlig flaks den dagen i skogen. Det tilfeldige møtet satte spor, og jeg har truffet damen flere ganger. Hun lærte meg mye om muligheter. Jeg hadde aldri vært der jeg er i dag hvis ikke hun hadde søkt meg inn på folkehøgskole, sier han.

– Nå anbefaler jeg alle som får sjansen å gjøre det samme! •

Statsråds-kryt og statsråds-kifte

Folkehøgskolerådets årlige rektormøte 2020 er historie. Årets samling hadde god oppslutning og variert program. Bærekraft, demokratiutvikling og sanksjoner var noen av hovedtemaene.

Av Christian Tynning Bjørnø,
daglig leder, Folkehøgskolerådet

Besøk av Sanner. Det er «fast prosedyre» at vi inviterer kunnskapsministeren til rektormøtet. Oftest får vi omtrent et slikt svar på invitasjonen: «Tusen takk for interessant invitasjon. Kunnskapsministeren kan dessverre ikke delta i programmet. Kunnskapsministeren ønsker dere lykke til med gjennomføringen av møtet». Men i år fikk vi beskjed om at kunnskapsminister Jan Tore Sanner gjerne ville delta på møtet. Det er en anerkjennelse av skoleslagets betydning når ansvarlig statsråd velger å delta på rektormøtet. Vi skal være stolte av det. Selv om vi kanskje mener det burde vært en selvfølge at statsråden besøkte oss – hvert år (!), så er det altså ikke det. Det er mange år siden statsråd sist besøkte rektormøtet.

Viste forståelse. Det var en godt forberedt og opplagt Jan Tore Sanner som snakket for rektorene. Han hadde gjort lekser og viste at han forsto folkehøgskolenes egenart. Også fra innsiden. Han snakket politisk og «systemisk», men også personlig med referanse til hans egen datters år på

folkehøgskole. Sanner brukte ord som autonomi og frihet for å beskrive skoleslaget, samtidig som han slo fast at folkehøgskolene er en viktig del av utdanningssystemet og viktig i mange menneskers liv. Og det er vel egentlig «spot on» på der vi selv ønsker å være.

Paralleller. Interessant er det også at han valgte å snakke om den pågående fagfornyelsen/endringen av læreplanene i grunn- og videregående skole. Parallellene fra folkehøgskolene til de nylig definerte tverrfaglige temaene i de nye læreplanene er mange. Skulle nesten tro statsråden hadde skjenket til folkehøgskolene da han definerte «Demokrati og medborgerskap», «Bærekraftig utvikling» og «Livsmestring og folkehelse» som de tverrfaglige temaene i de nye læreplanene i skolen. Dette er temaer folkehøgskolene har lang tradisjon i å fokusere på. Det er en viktig del av allmenndanningen og folkeopplysningen. La oss love hverandre at vi alltid skal være i forkant og levere på disse temaene. Det er bare å brette opp ermene.

Statsråd Sanner slo fast at folkehøgskolene er en viktig del av utdanningssystemet og viktig i mange menneskers liv.

Foto: Øyvind Krabberød

Hvileeskjær? Statsråden skrøt også av regjeringens satsing på de nye folkehøgskolene. Naturligvis. De siste årene har det kommet flere nye skoler. To er etablert inneværende skoleår og ytterligere tre har fått planleggingsmidler for oppstart de neste årene. Dette er en stor satsing som jeg forstår at statsråden skryter av. Selv om det fra Folkehøgskolerådets side flere ganger blitt understreket at det nå er på tide med et «hvileeskjær» i nyetableringer. Nå må de allerede vedtatte skolene få anledning til å starte opp, så bør man tenke seg litt om, se på overordnet struktur, geografi, elevtilgang etc. før man eventuelt vedtar nye skoler. Dessuten har eksisterende skoler også behov for flere elevplasser. Det bør prioriteres for nyetableringer. Statsråden sa ingen ting om dette i innlegget sitt. Folkehøgskolerådet skal derimot si det ofte og være tydelig på det i dialogen med myndigheter og politikere.

Kortkurs fases ut. Statsråden kommenterte også raskt kortkurs og den pågående lovendringen som har til hensikt å

fase ut tilskuddet til kortkurs. Argumentet til regjeringen og statsråden er at «langkursene skal styrkes». Folkehøgskolerådet er ikke motstandere av å styrke langkursene (uten at vi helt vet hva de legger i det). Men vi er lei oss for at man nå fratar skolene mulighet til å lage tilpassede kurs, med ulik lengde, til ulike målgrupper. Regjeringens utfasing av tilskudd til kortkurs betyr mindre frihet, mindre fleksibilitet og færre muligheter. Kortkursene gjør at folkehøgskolene har mulighet til å bety noe mer for flere. Det er synd at regjeringen ikke ser den muligheten.

Skryt og forpliktelse. Alt i alt var det et godt innlegg fra statsråden. Jeg er glad han ville komme. Det anerkjenner jobben vi gjør. Jeg skrev så blekket spruta under statsråden sitt innlegg. Jeg ble stolt av å jobbe for folkehøgskolene. Godordene haglet. Om skoleslagets fremoverlente holdning og evnen til å tilpasse seg tiden vi lever i. Om frihet og autonomi. Om betydningen for mennesker og for samfunnet. Jeg er selvfølgelig helt enig. Det forplikter.

Men det bør forplikte begge veier. Som nå når regjeringen fratar skolene mulighet til å få finansiering for kurs under 16,5 uker. Eller når vi ikke får tilskudd for elevene som faktisk går på folkehøgskole. Når vi ber om ressurser til å gjennomføre mentorprosjektet. Eller når vi etterlyser mer forskning på folkehøgskolen. Når vi roper varsku om NAV-finansiering for elever med funksjonshemninger. Eller når vi ber om etter- og videreutdanningsmidler til ansatte i folkehøgskolen. Jeg bare nevner det..

Taburettskifte. Kanskje er det også en fordel at taburettene i regjeringen ble byttet om på rett etter rektormøtet. Det er blitt sagt fra statsministeren at regjeringens politikk (Granavold-plattformen) ligger fast, men det er neppe en ulempe at han som for noen uker siden besøkte rektormøtet som kunnskapsminister, nå er blitt finansminister. Ei heller at den nye kunnskapsministeren er Trine Skei Grande. La oss gratulere dem begge med nye jobber – forhåpentligvis til det beste for folkehøgskolene! •

Globalvettreglene – et verktøy for dialog

Av Brita Phuthi,
Internasjonal sekretær Folkehøgskoleråd

Det er mye godt globalt engasjement i folkehøgskolen – og det håper Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen (IU) vil fortsette!

Som med alt utviklingsarbeid, er det viktig å jevnlig vurdere hva som fungerer, hva konsekvensene av arbeidet er og hvilke prioriteringer vi tar. Fjellvettreglene har som mål å forebygge. Det gjelder også for Globalvettreglene, som skal bidra til mer bevissthet, økt refleksjon og diskusjon rundt vårt globale engasjement.

I uke 1-9 i 2020 lanserer IU ett tekstbidrag om hver regel hver uke. Tekstene er skrevet med ansatte i folkehøgskolen som målgruppe og intensjonen er at tekstene skal bidra til økt refleksjon rundt de ulike reglene.

Her presenteres tekstene til Globalvettregel 3 og 7 som har et særlig fokus på studiereisene. Tekstene er skrevet av henholdsvis Garba Diallo og Øyvind Ekse.

Les de andre tekstene på www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettreglene

3
Globalvettregel 3
Del 3 av 9 – kampanje om Globalvettreglene (Uke 1-9, 2020)

STUDER SAMFUNNSRELATERTE FORHOLD FØR DU LEGGER UT PÅ TUR

Tilegn deg kunnskap om politiske, historiske, sosiale og kulturelle forhold i landet du skal besøke. Fremmer de pedagogiske oppleggene folkeopplysning og allmenndannelse?

Globaliseringen har heldigvis redusert avstandene både i land, regioner og på tvers av kontinenter. Vi kan takke de enorme fremskrittene innen telekommunikasjon og transportsystemer. Man kan reise fra alle steder på planeten til fjernliggende land i løpet av noen timer.

Som er nærmere oss er større, lettere og mer viktig enn det som er videre fremover. Snarere bør vi være ydmyke og huske at det vi ser fra der vi kommer fra er ikke hva andre mennesker ser fra der de står. Å besøke andre kulturer er også en flott måte å reflektere over, forstå og verdsette sin egen kultur. Mange av de store forfatterne skrev om sine land fra andre land.

2. Vi bør forberede elevene grundig til å være sensitive i forhold til andre kulturer. Relevant informasjon, bøker og videoer produsert av folk i de landene vi skal besøke bør være på forberedelseslisten. En bit av historiske bakgrunner for dagens sosiale, økonomiske og politiske forhold bør også være på menyen.

3. Finn riktig lokal partnerskole/universitet i god tid før reisen, og etabler god kontakt ved å legge til rette for online-møter mellom studentene i begge land slik at man sammen kan planlegge besøket. Hvis mulig, kan hjembesøk og opphold være svært gode måter for å ta del i, og bedre forstå lokale forhold.

4. Det er også viktig at de besøkende studentene forbereder og deler presentasjoner om sitt land, skole, ungdomsrelaterte temaer, bekymringer, utfordringer og muligheter, historier og drømmer. Dette kan bidra til god ungdomsutveksling basert på gjensidighet og vedvarende vennskap.

5. En mulig måte å bygge langsiktige relasjoner på er å utvikle skolepartnerskap mellom besøks- og vertskoppskolene. Dette kan gjøres gjennom en felles regelmessig aktivitet som f.eks. et skolehage-prosjekt, planting av trær, innsamling til skolestipend, online-møter og Facebook-grupper etc.

6. Studietur er ikke som en dagstur til dyrehagen for å se eksotiske dyr, og gå hjem uten å forvente at satsenveit skol gjøre det samme. Besøkskolene og partner bør etterstrebe gjensidige besøk for økt likestilling. Hvis partner ikke har råd til kostnadene, kan besøkskolene bidra til å samle inn midler som del av informasjonsarbeid i etterkant av studieturen. (Oversett fra engelsk)

Somtidig har vi informasjon og kunnskap om verden, mer enn noen andre generasjoner før oss. Men denne informasjonen og kunnskapen har ikke generert tilsvarende dyper forståelse av oss selv, våre sammenkoblinger og gjensidig avhengighet av verden.

Derfor er det både viktig og mulig å inkludere meningsfylt erfaringsbasert læring i vår utdanning gjennom studieturer. For borgere i det globale nord er det relativt enkelt, billig (hvis vi ikke inkluderer klimafotavtrykk) og generelt trygt å reise. Paradoksalt nok, for de fleste vanlige borgere i det globale sør, har reiser til andre deler av verden blitt nesten umulig på grunn av fremmedfiendelig migrasjonsbarrierer. Til tross for disse ubalansene, er folk fra det globale sør ivrige etter å ønske sine kolleger fra det globale nord velkommen. Det å reise er en grunnleggende menneskerett, og som den danske forfatteren H. C. Andersen sa; å reise er å leve.

Som en del av livet, er reising en god måte å bli kjent med seg selv, andre reisende og de man besøker. Det er en sjans til å reflektere over tid og rom, og hvordan man skal håndtere og dele dem med andre i nye situasjoner i ulike miljøer. Det er også en sjans for sansene våre til å oppleve nye følelser, lys, severdigheter, farger, lyder, lukter, smaker, temperaturer etc.

For å få det beste ut av pedagogiske studieturer, bør vi vurdere følgende:

1. Ha rett tenkemåte. Vi skal ikke bare oppdage, nyte og bringe tilbake bilder og historier om eksotiske mennesker og deres kulturer. Vi bør unngå tunnelperspektiv, at det

Garba Diallo, direktør i Crossing Borders og lærer på Nordfyns Højskole i Danmark

Internasjonalt utvalg FOR FOLKEHØGSKOLEN www.folkehogskoleradet.no/iu

7
Globalvettregel 7
Del 7 av 9 – kampanje om Globalvettreglene (Uke 1-9, 2020)

ETTERSTREB LIKEVERDIGE SAMARBEID OG KULTURMØTER

Unngå «bestilling» til partnerorganisasjon – finn ut sammen hva som er god erfaringslæring. Styrk «vi» følelsen og unngå «oss-dem» opplevelser. Turistdag? Inviter lokale ungdommer.

3. Vi måtte spise sammen og spise den samme maten. Det ble naturlig for oss å bestille lokal mat til fellesmåltidene.

4. Vi måtte sørge for at det var nok «ledig» tid til at ungdommene kunne bli kjent utenom aktivitetene og snakke sammen.

Resultatet ble ett samarbeid som varte i 10 år. Fra å komme innom som «hvite imperialister på visitt», fikk vi etter hvert en relasjon vi kunne bygge videre på. Vi endte opp med å etablere en camp hvor vi bodde sammen, spiste sammen og jobbet sammen under hele oppholdet. Våre kenyanske partnere ble mer delaktige i utformingen av programmet, og i det logistiske ansvaret. Målet var hele tiden at vi skulle være likeverdige parter. Forskjellen var enorm. Opplevelsen ble en ganske annen når vi kunne dra til slumstrøket Mathare sammen med våre kenyanske venner. De som hadde tatt imot oss på flyplassen. De vi hadde bodd med, spist med, lekt med, spilt med, samtalt med, ledd med og grått med. Alt i noen få, men intense dager. De var ikke fremmede. De var våre venner, og dette var deres hjem. I stedet for å gå forbi de små skurene, kunne vi nå komme inn på besøk. Og, ikke minst; i stedet for å kun se denne ukjente verden gjennom våre norske øyne kunne vi nå få ett lite innblikk i hvordan den så ut gjennom deres. Jeg husker en av gangene vi spilte «den årlige landskampen» i fotball, og det oppsto uenighet rundt ett straffespark. Det tok full fyr, det ble utdelt ukvemsord i alle retninger og på flere språk, og jeg husker at jeg tenkte: «Perfekt! Nå er vi der! Nå er vi trygge nok!».

Relasjon er alfa og omega! Det at ungdommene har fått anledning til å komme på innsiden. Legge fra seg hæffighetsfrasene og snakke sammen som likeverdige. Det har vært det viktigste av alt. Det å se seg selv i ett annet menneske, fra en annen kultur og med andre forutsetninger. Det å dele drømmer og framtidshåp og oppdage at de er de samme, det skaper forandring. For selv om det er viktig, og helt sikkert vil bli enda viktigere, å holde våre CO2 avtrykk så lave som mulige. Så må vi huske at det ikke er de eneste avtrykkene vi setter.

1. Vi måtte møte en gruppe ungdommer på omtrent samme alder som de vi hadde med oss fra Norge, og gruppene måtte være tilnærmet like i antall.

2. Vi måtte tilbringe mest mulig tid sammen, og sørge for å ha ett felles mål å jobbe mot de dagene vi var sammen. For oss, som musikkfolkehøgskole, var det naturlig å ha fokus på musikk, og å jobbe mot en felles konsert.

Øyvind Ekse, inspektør ved Musikkfolkehøgskolen Viken

Internasjonalt utvalg FOR FOLKEHØGSKOLEN www.folkehogskoleradet.no/iu

Av Victoria Bø, forfatter

Om å skape

Kreativitet er en treningssak. Her er sju råd for hvordan du kan ta et steg til siden og øve opp din egen skaperkraft.

Det å skrive og lese var min første kjærlighet. Kanskje ble forfatteren i meg til allerede da jeg lyttet til fortellingene voksne leste for meg før jeg selv kunne lese? Men for å omsette drømmene til språk og forfatterfølelsen til bok som voksen, og nå har jeg utgitt sju bøker, så har jeg måtte trene skaperkraften min, kreativiteten. Ordet «inspirasjon» er et latinsk ord som betyr «innånding», altså forstått som «å bli pustet på av gudene». Kanskje oppleves kreativitet som bare gudegitt? Men kreativitet er definitivt en treningssak. Det går an å øve opp egen skaperkraft. Vil du trene deg selv eller elevene dine opp til å være mer kreative i det nye året? Her er mine tips til deg:

Observer.

1. Se deg rundt. Still deg selv spørsmål: Hun som sitter med lua på inne på kafeen og som har rufsete jeans over lilla støvler, hvem er hun? Hva tenker hun på? Hvorfor har kvinnen to bord bortenfor så bustete hår? Var han egentlig glad eller egentlig trist han som nettopp gikk forbi? Den posen gutten bærer på, er den så tung som den ser ut til? Du trenger ikke skrive en selvbiografisk roman. Du kan bare øve deg på å se.

Lytt.

2. Lytt til dine egne stemninger. Hvis du vil trene opp kreativiteten din så er det tider på dagen, tider i livet hvor du er mer pålogga det kreative prosjektet. Da kan du ta fram notatblokka eller staffeliet eller skjermen som rommer drømmen om det du egentlig vil skape. Andre ganger, andre dager, er det å ligge på sofaen faktisk best. Selv toppidrettsfolk hviler. Men det gjelder å skille de to; sunn hviletid fra latskap. Skaperkraft fra slapp skjermtid.

Les.

3. Les eller lytt til bøker. Bøker fremmer lange tanker, de fremmer forestillingsevne og ordforråd. Bøker gir gjenkjennelse i eget og andres liv, de gir påfyll til nye ideer.

Let.

4. Finn et kunstnerisk uttrykk du trives med, noe som gir deg glede. Det kan være å tegne seriestriper. Eller sy. Eller sortere bestemors knappesamling i fine, små esker. Eller å leke med bilderedigering

på Instagram. Eller snappe snåle snapper daglig til tenåringene du kjenner. Det viktigste er at du synes det er gøy. Glede gir energi, gir skaperkraft, gir ny kreativitet. En god sirkel faktisk.

Snakk.

5. Fortell deg selv at du er kreativ. Du *kan* skape. Du liker å erobre nytt land eller lage sølekaker med kidsa. Ja, det er kreativt. Søle altså. Kids har kreativitet i ryggmargen. De kan leke. Det kan du også. Minn deg selv på det både når du snakker med deg selv og andre.

Hysj.

6. Har du et upåbegynt prosjekt du ønsker å trene kreativiteten for å komme i gang med så beskytt prosjektet ditt. Ikke legg ut om hva boka du enda ikke har skrevet en setning på handler om. Du trenger ikke avsløre for hele verden at du syr på harde livet for å delta i Symesterskapet. Eller fortelle om at du skal designe din egen brudekjole før du har funnet mannen eller kvinnen du skal gå midtgangen med. Drømmer er skjøre greier. De trenger å beskyttes, også fra oss selv. La drømmen få spinne lenge nok i deg selv til at trådene er sterke nok til at du tåler at andres spørsmål eller skepsis drar tankene fra hverandre for deg.

Be.

7. Bønn er undervurdert. Gitt at du har et verdensbilde hvor Gud er skaperen så er jo skaperkraft selve urkraften. Gi tvilen og forvirringen og skrivesperre og den dårlige selvtilliten eller de elendige tilbakemeldingene over til Gud. Han har sett og hørt alt før. Michelangelo laget kirkekunst. Bach var kristen. Tolstoj. Einstein. Og Bono. Gud kan skaperkraft. Jepp. Det går an å be: *Hellig ånd, kom med skaperkraft, kom med oversikt over prosjektet mitt, kom med skarpe tanker, med innsikt, med visdom, gi meg krefter, vis meg skaperkraften din og min, gi meg det jeg trenger for å bli mer kreativ. Amen.* •

FAKTA:

Victoria Bø er forfatter og har skrevet sju bøker. Hennes nyeste roman kom i fjor, *Jeg vet meg et land*.

Manus til morgensamling

I hvert nummer av *steg* vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Hurdal Verk folkehøgskole og lærer **Anne Marit Høsteland** som gir oss sitt manus.

Hvordan ha håp når alt håp ser ut til å være ute?

Morgensamlingene er en unik mulighet til å formidle verdier og tro. Men det er krevende å ha morgensamlinger fordi vi vil så gjerne få sagt noe som elevene våre kan gruble over, bli minnet på, ta med seg videre i dagen og livet. Vi ønsker så mye for morgensamlingene!

Jeg har sjøl kjent på at det er vanskeligere å formidle bibelske fortellinger enn etiske verdier. Begge deler er viktige, men jeg synes det er vesentlig at elevene får med seg en del kjernefortellinger fra Bibelen. Det hører med til allmenndanningen og hjelper oss i møte med kunst, litteratur og kultur. Og bibelfortellingen lærer oss hvem Jesus er og hvordan han møter mennesker. Så hvordan formidle disse bibelfortellingene på en dagsaktuell måte? Jeg har absolutt ikke noe godt svar på det!

Det er en fortelling i NT som jeg synes er fantastisk og som jeg har brukt noen ganger. Om det hører med til kjernefortellingene er jeg usikker på, men den forteller meg noe om hvordan Jesus er og hvordan han møter mennesker. Han skaper et før og et etter. Jeg tenker på fortellingen om kvinnen som rører ved Jesu kappe. Den står bl.a. i Mark.5.25-34.

Jeg har satt som overskrift: **Hvordan ha**

håp når alt håp ser ut til å være ute?

Hva slags innledning og aktuelle situasjon en vil ta tak i, kan være ulike. En kan snakke noe om viktigheten av håp. En erfaringskonsulent ved et psykiatrisk senter sier i en artikkel på Psykologisk.no at **å håpe er å kunne tro på positiv endring selv når det ser som mørkest ut**. For personer med psykiske utfordringer har håpet en enorm verdi. Det å håpe på bedring og forandring er med og driver en i en retning som gir mening. «Håp omdannes til energi i møte med problemer, og håpet er derfor livsviktig!» Vi har alltid elever på våre skoler som trenger hjelp til å se håpet og tro på en forandring. Håpet er viktig for alle, også de som ikke kjenner på et indre mørke.

I disse dager kan det også være aktuelt å ta tak i Maud Angelicas tale ved farens bære. Hun sa at pappaen hennes nok ikke så noe utvei, han hadde mistet håpet, derfor valgte han å avslutte livet. «*Jeg vil bare si til alle som har gått gjennom psykisk sykdom, at det finnes alltid en utvei. Selv om det ikke føles sånn. Det er folk der ute som kan hjelpe. Alle fortjener kjærlighet og glede. Det er aldri svakhet å be om hjelp, men*

styrke», sa Maud Angelica Behn.

Fortellingen i Mark 5 handler om ei kvinne som var i en håpløs situasjon. I 12 år hadde hun hatt blødninger, og det førte selvfølgelig til at hun ble svak og utmattet. Men verre enn det var det å bli utstøtt og isolert. Hun var utestengt fra det sosiale livet fordi hun ble sett på som uren. Vi kan vanskelig sette oss inn i denne håpløse og fortvilede situasjonen. Hun hadde konsultert mange leger og brukt mange pengene på å forsøke å bli frisk. Men som det står: «Det ble bare verre!» Absolutt en håpløs situasjon. Ikke rart om hun mistet motet og ikke ser noen utvei ut av situasjonene. 12 år er mange dager med sykdom!

Vi møter denne kvinnen i en stor folkemengde. Var hun redd for å bli gjenkjent? Kanskje, men håpet om at det kunne skje noe i møte med Jesus var sterkere. «Om jeg bare får røre ved røre ved klærne hans, blir jeg frisk.»

Hadde hun en sterk tro? Om hennes tro var sterk eller liten er uvesentlig, for hun hadde tro på en sterk og mektig Gud, og da har det ingen ting å si hvordan hennes tro var. Hun griper tak i en flik av kapp til Jesus

midt i folkemengden og straks kjenner hun at blødningene stanser. For et øyeblikk og for et nytt startpunkt!

Jesus kjenner også at noen rører ved kapp hans og han spør hvem det var enda det er fullt av folk rundt ham. Kvinnen ble redd, kaster seg ned for Jesu føtter og forteller alt som det var.

Jesus sier: «Datter, din tro har frelst deg! Gå bort i fred. Du skal være frisk og kvitt plagen din». Tenk hvordan det var for denne kvinnen å høre disse ordene? Hun kommer bakfra i frykt og med skam, men blir møtt forfra ansikt til ansikt. Den håpløse situasjonen er over, et liv med nye muligheter ligger foran.

Hvorfor er det fint å lese denne fortellingen i dag i 2020? Jo, fordi vi kan også kjenne på håpløshet og ikke se noen utvei. Kanskje vi har ventet lenge på en løsning og gir snart opp. Da har vi en «slektning» i denne kvinnen. Hun ga ikke opp og fikk hjelp selv om hun kom på en utradisjonell måte. I møte med Jesus er det ingen vei som er utradisjonell!

Jeg håper vi får frimodighet og lyst til å bruke mange av Jesusfortellingene og levende-gjøre dem for våre elever. De er gode og dagsaktuelle og mange av elevene kjenner dem ikke. Det kan vi gjøre noe med! Lykke til med å finne kreative måter å formidle bibelfortellinger på til dagens unge! •

Foto: Shutterstock

VEGGE
mellomAv Øystein Vegge,
inspektør på Sunnmøre folkehøgskole

«Synliggjøringskravet»

Vi er allerede kommet til skoleårets nest siste dag. 130 elever har frivillig stuet seg inn på alt for få kvadratmeter i skolens kapell. Temperaturen i rommet er så høy at Jostedalsbreen smelter litt ekstra denne kvelden.

Jeg, som er på jobb, må gå rett før slutt. Jeg er ikke før kommet ut på den folketomme skoleplassen før jeg hører samlingen i tredjeetasjen avsluttes. Det er da det skjer, «Velsignelsen» strømmer ut av de vidåpne vinduene. Sangen skaper ekko og gjenklang mellom smiebygget, gymsalen, kontorbygget, skolekjøkkenet og internatene. Ikke en sjel er å se. Det er som om hele skolen har tatt sommerferie allerede. Det er bare meg, noen tilsynelatende tomme skolebygninger og en rungende velsignelse fra det høye, framført av et svært blanda blandakor på 130 stykker. Og mens jeg står der i egne tanker, hører jeg stemmen til skolens nabo. «Fin sang», sier han og smiler fra toppen av stigen med malerkosten i handa. «Ja, fin sang», sier jeg og smiler tilbake.

Kristen. I ettertid har jeg spurt meg selv: Er det dette som forklarer det vanskelige og noe u håndterlige begrepet «kristen skole»? For noen elever vil et år på en kristen folkehøgskole være nettopp et år med et smil og «fin sang». For andre kan året være livsendrende når det kommer til tro og veivalg i livet.

I dag er det cirka 150 kristne grunnskoler, videregående skoler og folkehøgskoler her til lands. I tillegg kommer kristne barnehager, bibelskoler og kristne høyskoler. Og kanskje, kanskje, for alt jeg vet, finnes det en tidligere elev som har gått hele løpet fra barnehage til høyskoleutdanning, til sammen 20-25 år, innenfor kristne rammer. Da blir det naturlig å spørre: Hva sitter i så fall han eller hun igjen med?

Synliggjøre. Utdanningsdirektoratet er også opptatt av spørsmålet. De har i hvert

fall skapt et finurlig ord for å finne svaret. I forskriften til friskoleloven, det vil si loven som gjelder for kristne grunnskoler og videregående skoler, opereres det med «synliggjøringskravet». For alle som vil starte en friskole med en religiøs begrunnelse, er det ikke nok å vise til et verdigrunnlag i stiftelsespapirer fra en gang i fortida. Her må verdigrunnlaget vises i det daglige, enten det gjelder læreplaner eller kompetansemål. Poenget med kravet er å synliggjøre at skolen er et reelt praktisk alternativ til dagens offentlige skole.

Et sånt krav har vi ikke i folkehøgskolen, enten den er frilynt eller kristen. Ikke har vi «sluttkompetansevurderingssituasjoner» heller, et ord som alene ville gitt 59 poeng i Scrabble. Her er det nok å vise til skolens verdigrunnlag, enten det er fra 1893 eller 1908. En klok, trøndersk fotballtrener har imidlertid sagt: «Det er lett å legge planer, men det er vanskelig å huske hvor vi har lagt dem».

Verdigrunnlag. Hvordan vi som folkehøgskole griper an verdigrunnlaget i det daglige, er i stor grad opp til oss sjøl å bestemme. Vårt felles oppdrag er likevel å legge til rette for danning, gjerne forklart som «den kunnskapen du sitter igjen med etter at du har glemt det det du har lært» (Ellen Key). Tygg litt på den! For å få det til, henviser noen til den danske pedagogen Carsten Hjort Pedersen. Han prater klokt om «påvirkning med respekt» (sjekk kpi.dk). Andre viser til filosofen Knud Løgstrup som sier at «den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uten at han holder noget af dets liv i sin hånd».

Sjøl trekker jeg av og til fram Ottar Myrseth, en tidligere ansatt på Ålesund

Folkehøgskole. En gang hørte jeg han prate om en bibeltekst fra Apostlenes gjerninger. Den teksten handler om Filip, en gira fyr, som møtte en etiopisk hoffmann. Hoffmannen hadde vært i Jerusalem for å be. Han satt nå i hestevogna si *på vei tilbake* til Etiopia og leste en bibeltekst. Filip gikk bort til han og stilte det enkle spørsmålet: «Skjønner du det du leser»? Hoffmannen svarte: «Hvordan skal jeg kunne forstå, når ingen forklarer det for meg?»

Forstår du? Kanskje «synliggjøringskravet» i folkehøgskolen i dag handler om det enkle, forsiktede spørsmålet «forstår du det du leser»? Eller det du synger, for den saks skyld. Det er i hvert fall et godt utgangspunkt for påvirkning med respekt, tenker jeg når jeg ser tilbake på maikvelden for noen år siden. Den kvelden da naboen med malerkosten og jeg hørte ekkoet av «Herren velsigne deg og bevare deg ...» sveve over en folketom folkehøgskole. Forhåpentligvis er det kunnskapen som sitter igjen etter at vi har glemt det vi har lært. •

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Estetikk og verdighet

Ungdommer som mangler tilhørighet og selvrespekt trenger et ytre miljø som oser av respekt og som forteller dem noe om deres verdi.

Ideologi og overbygning

Som ung jobbet jeg på et kollektiv for rusmisbrukere. De fleste beboerne var plassert der på tvangsparagraf av barnevernet. Når en kommer inn til et slikt sted for første gang, forventer en kanskje en urolig stemning. Og kanskje at huset vitner om at her bor det folk som ikke bryr seg.

Men det var tvert imot. Jeg møtte varme og inkluderende folk. Og aldri har jeg bodd på et vakrere og reinere sted. Aldri har jeg vært omgitt av friskere planter, vakrere bilder og tekstiler, mindre støv og flekker. Det luktet god mat, reint sengetøy, tente lys, frisk luft og vaskemidler. Hver dag hadde ei gruppe ansvar for å vedlikeholde alt dette.

Det var mitt første møte med en gjennomført ideologisk overbygning for denne siden av sosialpedagogikken: Det som forklarer hvorfor vi i det hele tatt bryr oss om orden, hygiene og estetikk.

Det er ikke «Tante Sofie» i pedagogen som setter standard, det er ikke snakk om hvor viktig det er for den enkelte ansatte. Sett fra et faglig ståsted er det helt essensielt å være bevisst det fysiske miljøet.

Veilederne mine på kollektivet prentet

det inn i meg i 1985, slik at det aldri forsvant: «Ungdommer som mangler tilhørighet og selvrespekt trenger et ytre miljø som oser av respekt og som forteller dem noe om deres verdi. Dette er det første ordentlige hjemmet noen av disse ungdommene har hatt, det første de er stolte av å vise fram, det første de ser poenget i å vaske, rydde og pynte. Vi ser at det gjør noe med dem, og vi bekrefter at de har fortjent det. Men det må læres, vi må gi dem ferdighetene.»

Et tydelig språk

Vi signaliserer med de ytre rammene hvilket menneskesyn vi har. Dette har blitt et språk som jeg leser veldig fort. Den leseferdigheten førte faktisk til at jeg sa opp en godt betalt miljøarbeiderstilling allerede i prøveperioden en gang.

Det lederen og kollegiet sa om mål og visjoner, stemte ikke med det jeg så: De ansatte snakket og snakket, hadde uendelige røykepauser og måltider. Hvis noe ble ødelagt, ble det ikke fikset, hvis noe ble skittent, ble det ikke vasket. Ingen gadd å pusse vinduene, ingen gadd å klippe plenen, ingen gadd å rydde bilen, ingen gadd å følge en rytme og struktur for det praktiske og estetiske

vedlikeholdet.

Dagene gikk og ungdommene stilte det samme spørsmålet til de ansatte, om og om igjen, på ulike måter: «Bryr du deg om meg? Eller jobber du med meg bare fordi du får betalt for det?»

Noen ganger var de enda mer direkte, og sa at: «Her sitter jo alle på ræva.» Eller: «Vi skulle egentlig gjort det i går, men særkontakten min sa det kunne vente.»

Jeg mente at ungdommene delvis ville fått svar på spørsmålet om hva de var verdt ved at arbeidskvaliteten ble hevet på hver vakt. Men jeg hadde ikke tålmodighet til å vente på snuoperasjonen, og sluttet.

Innsats som gir konsekvenser

Det er til tider en nesten uoverkommelig jobb å sørge for at omgivelsene stemmer med det elevene har fortjent og det som spiller dem gode og trygge.

Når noen skulker og slurver, er det kanskje fristende å si: «Okay, la dem bo i rot og skitt! Det er deres problem.»

Når en føler seg gammeldags og ukul med å være nøye med det praktiske, er det fristende å slakke på kravene. >>

«Dette er tidspunktet for å kjøpe nye gardiner til fellesstua. Dette er tidspunktet for å tenne et par stearinlys. Dette er tidspunktet for å servere noe som lukter godt. Ferske boller eller kakao.»

«Estetikken er ikke noe universalmiddel. Men den er et godt svar på det forsiktede spørsmålet ‘Fortell meg at jeg betyr noe?’»

«<< Når vi skal prioritere vask og vedlikehold, er det også litt fristende å konsentrere seg om det jeg kaller «løypa»: Altså førsteinntrykket for foreldre og andre gjester. De ytre og mest synlige områdene av skolen.

Det blir så feil. For estetikken og hygienen er to av mange virkemidler vi har for å overbevise elevene om at de er uendelig verdifulle. Vi får et skoleår å gjøre det på.

De skal ha det reint og pent, de skal ha det utstyret de trenger, de skal sove i gode senger, de skal bo i fine farger og de skal oppleve at godene er rettferdig fordelt. Det er tungt å motivere dem for å rydde og vaske.

Men hvis vi «gir opp» dette arbeidet i en vanskelig boenhet, kan vi legge merke til at elevene som bor der sender alle slags signaler på at de merker og kjenner det:

- De tar mindre kontakt med oss og viser oss liten tillit.
- De snakker om naboene sine som håpløse.
- De er minst mulig i boenheten sin.
- De tar lite initiativ til å finne på noe hyggelig sammen.
- De spør om å få flytte.
- De snakker negativt om skolen.

Og motsatt: Når vi skaper gode fysiske rammer, skjer det noe fint og ordløst oss i mellom.

Månedens høydepunkt for meg er å dekke bursdagsbord med duk, blomster, servietter og lys. Jeg serverer brus, dessert og kaffe ved bordet. Det blir en helt annen samtale ved bursdagsbordet enn ved de andre bordene. De sitter lenge.

«Voksne» manerer kommer fram av seg

selv. De takker og takker etterpå. Alle. Ikke bare de som alltid takker.

Markere en helt ny start

Estetikken er ikke noe universalmiddel. Men den er et godt svar på det forsiktede spørsmålet «Fortell meg at jeg betyr noe?»

Når et menneske med rusproblemer eller depresjon skal ha en ny start, er det naturlig å ta tak i det fysiske miljøet. Den som er langt nede, orker ofte ikke å prioritere det. Det blir fort et berg av oppvask og søppel, det blir fort dårlig personlig hygiene og en skitten leilighet. Når en rydder og vasker, markerer det forandring. Jeg har sett det mange ganger, og det virker forbløffende sterkt.

Det er verdigheten som begynner å flytte inn igjen.

Når en boenhet på folkehøgskolen sliter med dårlig trivsel, samarbeidsproblemer, konflikter og et dårlig rykte, kan vi også markere en ny start reint fysisk. Det er himmelvid forskjell fra å ta korridormøtet blant søpla og oppvasken som «noen» skulle tatt for lenge siden, til å sitte i hyggelige omgivelser og diskutere planer og løsninger.

«Er det noen vits i det hele tatt å prøve her? Det er jo ingen som gidder å bry seg!» kan elevene der si.

«Ja, se! Se hva dere kan få til! Nå gir vi det en sjanse!!» svarer vi. Og svaret ligger delvis implisitt i omgivelsene.

Dette er tidspunktet for å kjøpe nye gardiner til fellesstua. Dette er tidspunktet for å tenne et par stearinlys. Dette er tidspunktet for å servere noe som lukter godt. Ferske boller eller kakao. (Også kalt barnevernets hemmelige våpen).

Livsmestring

Jeg er veldig glad for at folkehøgskolen satser på livsmestring. Det er bra med økt bevissthet og kompetanse rundt psykisk helse. Og når jeg snakker om betydningen av praktiske ferdigheter og ytre rammer, er det også en side av livsmestringsarbeidet.

Jeg har jobbet med psykisk utviklingshemmede i tre perioder. Det jeg opplevde, var rett og slett imponerende. I målrettet miljøarbeid blant brukere med tilretteleggingsbehov, er det et veldig sunt fokus på «Activities of Daily Life». Altså alt man må lære for å mestre hverdagen.

Jeg har ofte sagt at de unge vennene mine med kromosomfeil til tider fungerer enda bedre enn jevnaldrende ungdommer når det gjelder kosthold, stell av klær og leilighet, aktiv fritid, innkjøp og markering av helg og høytid. Fordi de får opplæring, de øver og følges opp av noen som ikke slipper taket før det fungerer.

Selvstendighet og verdighet henger selvfølgelig sammen.

Tilbake til ideologi og menneskesyn

Veilederne mine på kollektivet var uttalte kommunister og sosialister. Det positive menneskesynet de stod for og den verdigheten de ville gi til ungdommene som kom fra prostitusjon og et hardt liv på gata, samsvarer på mange måter (forbløffende?) godt med menneskesynet i den kristne folkehøgskolen. Miljøet vi tilbyr elevene og innsatsen vi legger ned, skal speile at de er verdifulle.

Jeg gikk en gang inn i et barnevernskollektiv og skjønte at håp og verdighet har en lukt. Jeg har et mål: At folkehøgskolen alltid skal lukte håp og verdighet.

Kryssord

	SKREV PAU-LUS		LÆR-ING RØYS		KONGE I 15-RAEL	RONER-TALL 10	
	OPERA-GUD-INNE					FROSS-ET VANN	
	FJERN-SYN		ALL-TID				
	HUS-DYR						
	SAGA-VOLL ER DET	VIDAE DAHL BINDE KORN				RONER-TALL 500	
	LØS				FOLDET HENDER		
FLAT-ORMER			RUST		FRUKT-BART OMRÅDE		HIMMEL-RET-NING
FISK							
		4/5 DEL AV TESE	FOR-LIK		GRØNT OMRÅDE		TØM TEPPE
HIM-MELSK						EURO-PEISK	
KRISTEN-FELLES-SKAP			NEPE	DRIKK		SMAK, SPIS BLOMSTER- STAND	
FRANSK ELV					EDENS		FETTER AV MUHAM- MAD
SWIPS- LAST					LØV- TRE HATIL- LIT TIL		JENTE FLATE- HÅL GSTERING- RTS KRINGKAST.
3,14		ITALI- ENSK ELV			DAMP, RØYK		
			FRED		SØNN AV (IRSK)	HIMMEL- LEGEME	

Løsning på kryssordet sendes til tom.arne@sagavoll.no
Premie blir trukket blant de ti første rette svarene. Husk å skrive adresse i mailen.

Av Johan Lövgren,
ph.d. i folkehøgskolepedagogikk, prest og lærer
på Grenland folkehøgskole, og ansatt i NKf

Reise for å forandre

Hva driver folkehøgskolenes internasjonale engasjement?

Som folkehøgskoler er det naturlig at vi er engasjert i kampen for en mer rettferdig fordeling av verdens ressurser. Våre program inneholder turer og linjer som har som mål å øke elevenes forståelse for fattighetsproblematikken i verden. Men hvilke verdier er det egentlig som driver vårt engasjement i bistand? Og hva sier måten vi driver bistandsprosjekter på om oss som bevegelse?

Sofia Österborg Wiklund er en tidligere folkehøgskoleelev som nå forsker på folkehøgskolenes i globale engasjement. I sin forskning analyserer hun historien bak og den utvikling som har skjedd i folkehøgskolenes bistandsaktivisme.

Global rettferdighet. Sofia er en av de forskerne som jeg ofte snakker med da vi møtes på konferanser og forskerseminarer. Vi startet våre forskerutdannelser samtidig og er to av en liten gruppe doktorander som har fulgt hverandres ph.d.-prosjekter fra begynnelse til slutt. For meg har det vært spennende å få følge en forsker som er så personlig engasjert i sitt tema. Sofias arbeid er preget av hennes engasjement for global rettferdighet, og hun har i perioder bodd blant annet i Ecuador. I fjor høst kom hennes doktoravhandling «Folkbildning i global (o)rettvisa. Makt och mot-

stånd i folkehøgskolans internationalisering og transnasionella kurser».

Som en rød tråd gjennom Sofias forskning løper spørsmålet: Hvilken fortelling om global rettferdighet er det som ligger bak folkehøgskolenes engasjement? Hun ønsker å beskrive den politiske og historiske ramme som preget folkehøgskolenes bistandsaktivisme. Sofias material er tatt fra en svensk kontekst, men hennes funn speiler i stor grad vår norske virkelighet også. Jeg har valgt ut noen deler av Sofias analyse og resultater som jeg mener speiler det engasjement i global urettferdighet som er en sentral del av våre norske folkehøgskoler.

Sosiale, politiske og historiske aspekter. Sofia beskriver utviklingen i motivasjonen for folkehøgskolenes internasjonale engasjement. Hennes fokus er «sociala, politiska och historiska aspekter av engagemanget, med folkehögskolan som utbildningsinstitution i centrum». For å fange denne utviklingen bygger avhandlingen på fire artikler, to som analyserer historiske kilder og to som bearbeider et nåtidig materiale. Sofias historiske materiale bygger på en kritisk diskursanalyse av temaet internasjonalsisering som det blir

presentert i Tidsskrift för Svenska folkhögskolan under årene 1950-1989. Hennes to nåtidige studier bygger på deltagende observasjoner og intervjuer med lærere og elever på folkehøgskolekurs med bistandsfokus.

Identitet og utvikling. Analysen Sofia presenterer av framveksten av det internasjonale engasjementet i folkehøgskolen sier mye om hele bevegelsens identitet og utvikling. Spesielt gjelder dette den andre halvparten av 1900 tallet. Studien viser hvordan «utvecklingsfrågor växer fram som ett viktigt (folk) bildningsområde som folkhögskolan anammar och inkorporerar i sin institutionella identitet». Som i samfunnet for øvrig begynner dette engasjementet med et nasjonalt fokus, men med tiden tilegner seg folkehøgskolene en postkolonial kritikk.

Postkolonialisme. Begrepet «postkolonialisme» er sentralt i dette resonnementet og beskriver utviklingen mellom Nord og Syd under 1900-tallet. Til tross for frigjøringen av tidligere kolonier under 1900-tallet, viser den postkoloniale kritikken til hvordan «kolonialismen fortsätter att prägla världen vilket har ekonomiska, materiella, sociala, psykologiska, politiska och pedagogiska

effekter». Avhandlingens analyse beskriver hvordan også folkehøgskolene bærer med seg en arv fra kolonialismen. Sofia skriver at det i «folkehögskolan finns historiskt ett antikomunalt och systemkritiskt engagemang. Samtidigt är både biståndet och folkbildningen präglade av kolonialismen».

Studien viser hvordan folkehøgskolene og nordisk bistandsarbeid begge er formet av arven fra kolonialismen. En postkolonial forståelse av vårt arbeid bærer med seg en viktig forståelse for folkehøgskolenes globale engasjement. Vi kommer ikke unna innsikten om at samtidig som vi arbeider imot en urettferdig fordeling av verdens ressurser, er vi en del av samme system. Sofias studie viser hvordan dette har «resultat i ett innanför motstånd: paradoxen att verka inom samma strukturer som man vill nedmontera».

I sin sluttanalyse peker studien på tre måter å tolke dette «innanför motstånd». Er det virkelig en motstand mot de rester av koloniale maktstrukturer som preger dagens relasjon mellom nord og syd? Eller er det bare et ytre skall mens vi egentlig bak dette skall nyter godt av kolonialismens goder? En tredje mulig tolkning er at skolene har tatt den eneste mulige posisjonen for å overleve i

en postkolonial virkelighet. Sofia mener å se spor av alle disse tre i sitt materiale.

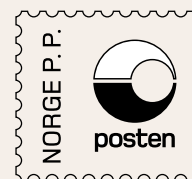
Individualisme. Avslutningsvis til en del av studien som jeg mener at vi kan se spor av på våre skoler. Det handler om de lengre utviklingslinjer som Österborg Wiklund tar fram. Som vi har sett viser hennes studie hvordan skolenes engasjement har fulgt en bevegelse fra nasjonalisme til postkolonial kritikk. Når vi ser på dagens elever, viser studien til en tredje ledd i utviklingen. Når Sofia analyserer intervjuer med deltagere på folkehøgskolekurs ser hun en individualisering i deres engasjement.

Det er blant annet i hennes analyse av en folkehøgskolelinje med fokus på globalt miljøarbeid som Sofia mener seg se dette tredje leddet i utviklingen. Elevene viser en individualisering hva gjelder ansvar og skyld i forhold til global urettferdighet. Lærernes undervisning og elevenes engasjement motiveres utfra et behov for «att avkolonialisera världen och sig själva.» Arbeidet for global rettferdighet blir her en del av en individuell, personlig utvikling.

Viktig forskning. For meg er Sofias personlige engasjement, kombinert med hennes

analyse av folkehøgskolenes globale engasjement, et godt eksempel på forskning som vi som bevegelse kan ha stor nytte av. Den tilfører begreper vi kan bruke når vi kritiserer og videreutvikler våre skolenes bistandsarbeid. Slike studier server oss som skoleslag med en analyse av skolenes pedagogiske virksomhet og gir mulighet for å utvikle vår selvforståelse. •

Illustrasjon: Karoline Holhjem

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Valg